

ORTADOĞU GÜNDEMİ

18-24 Ocak 2021

2020

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov yaptığı bir açıklamada, Rusya'nın Suriye topraklarında ABD ile çatışmaya girmeyeceğini belirtti. Lavrov, ABD güçlerinin Suriye rejimine yönelik güç kullanmamasını beklediklerini ifade etti.¹ İsrail'in Suriye'deki hedeflere saldırısını değerlendiren Lavrov, olası İran tehditlerine karşı İsrail'in Suriye'yi bombalamak yerine Rusya'ya istihbarat sağlamasını tercih ettiklerini belirtti.²

Geçtiğimiz ay Suriye'nin Hmeymim kentindeki Rus hava üssünde, Rusya önderliğinde Suriyeli ve İsraili yetkililerin gizlice görüştüğü ortaya çıktı. Suriye Dışişleri Bakanlığı, bazı medya kuruluşlarının İsrail ile normalleşme sürecine destek olmak adına gerçek olmayan haberler pazarladığını öne sürerek gizli görüşme iddialarını yalanladı. Ancak Batılı diplomatik kaynaklar görüşmenin gerçekleştiğini doğruladı. Görüşmenin ana amacının İsrail'in Şam'a Suriye'deki İran askerî varlığı konusunda net bir pozisyon alması yönelik mesaj vermesi olduğu aktarıldı.³ Ayrıca İran'a olan borçların ödenmesi için mali yardım, Şam'ın üzerindeki Batı yaptırımlarının kaldırılması ve Suriye'nin Arap Ligi'nde eski pozisyonuna dönmesinin kolaylaştırılması noktalarına değinildiği belirtiliyor.⁴

Joe Biden yönetimi tarafından, Pentagon'un Ortadoğu masasını yönetmek ve kıdemli politika uzmanı unvanıyla görev almak üzere Dana Stroul görevlendirildi. Stroul, daha önce İsrail'in İran'ın müttefiklerine karşı düzenlediği hava harekâtlarını desteklemişti. Aynı zamanda ABD'nin IŞİD'le mücadeleye karşı yerel müttefiki SDG'nin bölgede hayatta kalması için NATO müttefiki Türkiye ile PKK arasında barış görüşmeleri olması gerektiğini savunmuştu.⁵

• Suriye Rejimi

Suriye Dışişleri Bakanlığı pazartesi günü yaptığı açıklamada İsrail ile temas iddiaları hakkındaki haberleri yalanladı. Son dönemde medyada çıkan haberlerde Suriyeli ve İsraili temsilciler arasında Rusya ara buluculuğunda toplantılar yapıldığı iddia edilmişti. Suriye Dışişleri Bakanlığı İsraili işgalciler konusundaki sert duruşlarını yinelediğini belirtti. Şam'ın İsrail'e yönelik net ve değişmeyen politikasını "Filistin meselesine bir çözüm getirmek ve işgal altındaki Golan Tepelerinin tamamen özgürleştirilmesi" olarak ifade etti.⁶

1 Russia Will Not Fight US in Syria, Warns Against Attacking Syrian Army - The Syrian Observer

2 Lavrov: Israel should inform Moscow of Iranian threats in Syria, not bomb them | The Times of Israel

3 Israel said to have warned Syria during Russia-sponsored talks | | AW (thearabweekly.com)

4 Syria denies reports about meeting Israeli officials at Russian air base - Middle East Monitor

5 Biden team picks Dana Stroul to lead Pentagon's Middle East desk - Al-Monitor: the Pulse of the Middle East (al-monitor.com)

6 <https://sputniknews.com/middleeast/202101181081806297-syrian-foreign-ministry-refutes-reports-about-contacts-with-israel/>

Rusya, Suriye'nin Beşar Esad rejimi kontrolündeki bölgelerinden yaklaşık 300 paralı asker, Libya'nın doğusunda Hafter saflarında savaştırmak için Libya'ya gönderdi. Beşar Esad rejiminin kontrolündeki bölgelerde yaşayanların yaptığı başvurularda, yaşları 20-45 arasındaki 1000 kişiyle aylık 1000-1500 dolar arasındaki ücretlerle anlaşmaya varıldı. Paralı askerler, Libya'ya gönderilmeden önce Beşar Esad rejiminin istihbarat birimleri tarafından güvenlik soruşturmasına tabi tutuldu. Soruşturmayı geçen askerlere, Rusya'nın Lazkiye'deki üslerinde kısa süreli askerî eğitim verildi.⁷

Humus şehrinde Beşar Esad rejimine ait petrol rafinerisinde büyük bir patlama meydana geldi. Yerel kaynaklardan alınan bilgiye göre, Humus rafinerisinde ham petrol taşıyan akaryakıt tankerleri patladı. Toplamda en az 7 tankerin patladığı belirtildi.⁸

• Fırat'ın Doğusu

YPG/PKK, Esad rejimine ait birden fazla askerî noktayı ele geçirerek "Güvenlik Karesi" olarak bilinen askerî bölgeyi kuşattı. Kaynaklar, terör örgütü YPG/PKK'nın Esad rejimine Haseke ilinden çekilmesi için 20 Ocak'a kadar süre verdiğini aktardı. Önceki günlerde Rusya'nın kontrolünde, YPG/PKK ile Esad rejimi güçleri arasında görüşmeler yapılmıştı. Bu görüşmelerde, rejim güçlerinin Haseke ilinden çekilmesi için YPG/PKK ısrarcı olmuş; Esad rejiminin çekilmemesi durumunda saldırıya geçileceği aktarılmıştı.⁹ Verilen sürenin dolmasının ardından Rusya, Esad rejimi için YPG'den 1 hafta daha süre istedi. Kaynaklar, Rusya'nın 1 haftalık sürenin sonunda, iki tarafı razı edecek şekilde teklifte bulunacağı sözünü verdiğini belirtti. Rusya-Suriye ortak gözlem noktası amiri Binbaşı Dmitriy Suntsov, gözlem noktalarının güçlendirilmesi için Haseke'ye 300 Rus askerî polisinin gönderildiğini açıkladı.¹⁰

Suriye rejimine bağlı milis güçleri tarafından, Kamışlı'da SDG'ye bağlı yerel güvenlik güçlerinin (Asayiş) kontrol noktasına bir saldırı gerçekleştirildi.¹¹ YPG/PKK, 8 Ocak'ta Kamışlı 16 Ocak'ta da Haseke'de Esad rejimine ait "Güvenlik Karesi" olarak bilinen askerî bölgeleri abluka altına almıştı.

• Güney Suriye

Beşar Esad'ın kardeşi Mahir Esad kontrolündeki rejim ordusunun "4. Tümeni", Dera vilayetindeki mevzilerine büyük bir askerî takviye gerçekleştirdi. Başkent Şam'dan ger-

7 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-suriye-den-libya-daki-hafter-saflarinda-savastirmak-uzere-300-parali-asker-gonderdi/2119519>

8 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-nin-humus-ilinde-esed-rejiminin-petrol-rafinesinde-patlama/2115925>

9 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/teror-orgutu-ypg-pkk-hasekede-de-esed-rejimi-guclerini-kusatti/2115360>

10 <https://www.indiablooms.com/world-details/F/27655/russia-sends-300-more-troops-to-syria-s-al-hasakah-to-reinforce-observation-posts-military.html>

11 <https://www.kurdistan24.net/en/story/23828-Syrian-government-troops-attack-Kurdish-forces-in-Qamishlo>

çekleştirilen sevkiyatta, askerî ve lojistik teçhizatın yanı sıra askerlerin de olduğu onlarca tank ve kamyon Dera'ya geçiş yaptı. Sevkiyatın amacının, Dera'nın batı kırsalında başlatılması planlanan büyük ölçekli bir operasyona hazırlık olduğu belirtildi.¹²

Dera'da kimliği belirsiz kişiler tarafından gerçekleştirilen bir saldırıda Suriye rejimiyle müzakerelerde bulunan "Merkez Komitesi" üyelerinden biri öldürüldü.¹³ Suriye İnsan Hakları Gözlemevi'nin yayımladığı bir rapora göre, Haziran 2019'dan beri bölgede kimliği belirsiz kişiler tarafından 859'dan fazla saldırı gerçekleştirildi ve 159'u sivil olmak üzere toplamda 569 kişi hayatını kaybetti.¹⁴

İdlib ve Harekât Bölgeleri

Millî Savunma Bakanlığından (MSB) 19 Ocak 2021'de yapılan açıklamada Barış Pınarı bölgesine sızma girişiminde bulunan 3 YPG/PKK'lı teröristin etkisiz hâle getirildiği belirtildi. YPG/PKK'nın güvenli bölgelerdeki huzuru bozmaya yönelik saldırıları Fırat Kalkanı bölgesinde yoğunluk kazandı. 21 Ocak 2021'de MSB'den yapılan açıklamada Tel Rıfat bölgesinden Fırat Kalkanı bölgesine saldırı girişiminde bulunan 3 YPG/PKK'lı teröristin etkisiz hâle getirildiği belirtildi. 24 Ocak 2021'de ise yine Tel Rıfat'tan yapılan havanlı taziye ateşinde Fırat Kalkanı bölgesindeki Azez hedef alındı. Terör örgütünün bu saldırısına misilleme yapılarak 7 YPG/PKK'lı etkisiz hâle getirildi.¹⁵

İdlib'de HTŞ kontrolü altındaki bölgelerde ileri derecede güvenlik zafiyetleri yaşanmaya başlandı. Rejimin saldırıları ile her an can güvenliği tehdidi altında olan siviller içeride oluşmaya başlayan kaos ortamından da endişe duymaya başladı. 20 Ocak 2021'de İdlib'de 20 iş yeri soyuldu ve 19 Ocak 2021'de İdlib'in Ariha ilçesinde bir çiftçi kimliği belirsiz kişiler tarafından vurularak öldürüldü.¹⁶ Yaşanan bu gelişmeler, HTŞ kontrolü altındaki bölgelerde yaşanan kaos ortamını yansıtmaktadır.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Türkiye Cumhuriyeti Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Güler 18 Ocak 2021'de Bağdat'ı ziyaret etti.¹⁷ Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, Akar ve Güler'i hükümet sarayında kabul etti. Irak Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan yazılı açıklamaya göre, görüşmede iki ülke arasındaki ortak konular ve askerî da-

¹² <https://www.syriahr.com/en/201516/>

¹³ <https://www.syriahr.com/en/201518/>

¹⁴ <https://www.syriahr.com/en/201629/>

¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/firat-kalkani-bolgesinde-7-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2120872>

¹⁶ <https://www.syriahr.com/en/201283/>

¹⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basbakani-kazimi-milli-savunma-bakani-akar-ve-genelkurmay-baskani-guler-i-kabul-etti/2114175>

yanışmanın güçlendirilmesi ele alındı. Irak'tan Türkiye'ye yönelik terörist saldırıları da reddettiklerini ifade eden Kazımi, Irak'ın bu tür tehditleri bertaraf etmesinin güvenlik güçlerinin tüm ülke topraklarında varlığını göstermesiyle mümkün olacağını belirtti. Irak Başbakanı, ordunun güçlendirilmesi için Türkiye'nin desteğine de ihtiyaç olduğunu aktardı. Millî Savunma Bakanı Akar da Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Irak ordusuna terörle mücadele, eğitim ve danışmanlık alanlarında destek sunmaya hazır olduğunu vurguladı.

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanı Akar ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Güler'i Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda kabul etti. Akar ve Güler ayrıca Savunma Bakanı Cuma İnad ve İçişleri Bakanı Osman el-Ganimi ile de bir araya geldi. Görüşmelerin son derece olumlu geçtiğini aktaran Akar, "Karşılıklı olarak genel ve bölge güvenliği konularında görüş alışverişinde bulduk." dedi.

Bağdat temaslarının ardından Erbil'i ziyaret eden Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Güler, burada IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve KDP Lideri Mesud Barzani ile ayrı ayrı görüşmüştür.¹⁸ Mesud Barzani ile görüşmesinde Bakan Akar, PKK'nın uyuşturucu, silah ve insan kaçakçılığı yapan eli kanlı uluslararası bir terör örgütü olduğunu vurguladı. Akar, PKK ile YPG'nin aynı örgütler olduğunu hatırlatarak PKK'ya karşı Türkiye ve IKBY arasındaki iş birliğinin artmasını temennisinde bulundu. IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ile olan görüşmelerde ise terör örgütü PKK'nın Sincar'daki varlığını sonlandıracak Sincar Anlaşması, sınırların güvenliği ve ilişkilerin geliştirilmesi konularının ele alındığı belirtildi.¹⁹ Bağdat ve Erbil'de önemli, faydalı ve yapıcı görüşmeler gerçekleştirdiklerini belirten ve sorunların çözümü için birlikte çalışılmasının önemine değinen Savunma Bakanı Akar, "Umudumuz, dileğimiz başta terör olmak üzere sorunların bir an önce çözülmesidir" dedi. "Sizlerin, tüm Iraklı kardeşlerimizin refah ve huzur içinde yaşaması en samimi dileğimizdir" diyen Akar, bunun önündeki en önemli engelin terör örgütü PKK olduğunu söyledi.

Irak Bakanlar Kurulu, erken seçim tarihini revize ederek 10 Ekim 2021 tarihine erteledi.

²⁰ Irak Bağımsız Yüksek Seçim Komiserliği, geçtiğimiz hafta Başbakan Mustafa el-Kazımi'ye haziran ayında seçim düzenlemeye hazır olmadıklarını bildirerek tarihin ileri alınmasını talep etmişti. Başbakan Kazımi önderliğinde düzenlenen Bakanlar Kurulu toplantısında, 6 Haziran olan erken seçim tarihinin 10 Ekim 2021'e ertelendiği duyuruldu.

Irak Dışişleri Bakanı Fuat Hüseyin, ABD Başkanı Joe Biden ile ülkedeki ABD askerleri-

¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/milli-savunma-bakani-akar-butun-mucadelemiz-terror-orgutune-karsi/2115317>

¹⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ikby-baskani-necirvan-barzani-ve-bakan-akar-gorusmelerinde-sincar-anlasmagina-vurgu-yapti/2115735>

²⁰ <https://www.thebaghdadpost.com/En/Story/51441/Iraq-delays-general-election-to-Oct-10>

nin varlığının görüşüleceğini duyurdu.²¹ Bakan Hüseyin, yeni ABD yönetiminden iki ülke arasındaki stratejik diyalogun sürdürülmesini talep edeceklerini ifade ederken iki ülke arasındaki diyalogun sürdürülmesi için ABD'den yeni bir ekip oluşturmasını isteyeceklerini açıkladı.

• Güvenlik

21 Ocak 2021 Perşembe sabahı Bağdat'ın Tayaran Meydanı'ndaki bir pazar yerinde çifte bombalı intihar saldırısı gerçekleşti. Üç yıl aradan sonra Bağdat'ı vuran ilk canlı bombalı intihar saldırısında 32 kişinin hayatını kaybettiği ve en az 110 kişinin yaralandığı kaydedildi.²² Irak İçişleri Bakanlığı Sözcüsü Halid Mihanna; ilk bombacının önce hasta gibi davranıp etrafına insanları topladıktan sonra kendisini patlattığını, ikinci bombacının ise ilk patlamadan sonra yardıma koşan insanları hedef aldığını belirtti.²³ Bakanlık Sözcüsü ayrıca Bağdat'taki saldırının arkasında terör örgütü IŞİD'in olduğunu ifade ederken, terör örgütü de saldırının ertesi gününde saldırıyı üstlendiğini açıkladı.²⁴

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, Bağdat'taki terör saldırısının ardından istihbarat ve emniyet yetkilileriyle bir araya geldi. Görüşmeye İçişleri Bakanı Osman el-Ganimi ve Bağdat Operasyonlar Komutanı'nın da katıldığı belirtildi.²⁵ Saldırı sonrasında Başbakan Kazimi'nin Sözcüsü Yahya Resul, Federal Emniyet Şefi ve İçişleri Bakanlığına bağlı bir takım yüksek düzey görevlinin saldırıyı önleyemediklerinden dolayı görevlerinden alındığını belirtti.²⁶ Görevden alınanlar arasında İçişleri Bakanlığı İstihbarat ve Terörizmle Mücadele Genel Direktörü Ebu Ali el-Basri'nin de olduğu öğrenildi. Irak Başbakanı Mustafa Kazimi, Bağdat'ı yaklaşık üç yıldır aradan sonra hedef alan canlı bomba saldırısının ardından başkent içerisindeki kontrol noktalarının artırılması ve önlemlerin üst düzeye çıkarılması talimatını verdi.²⁷

Bağdat'ın kuzeyinde terör örgütü IŞİD'in Haşdi Şaabi kuvvetlerine yönelik gerçekleştirdiği saldırı sonucu 11 Haşdi Şaabi mensubunun hayatını kaybettiği, 10'unun ise yaralandığı öğrenildi. IŞİD unsurları ayrıca Selahaddin vilayetinin merkez ilçesi Tikrit'in doğusunda Haşdi Şaabi kuvvetlerine silahlı saldırı düzenledi.²⁸ Selahaddin vilayetindeki saldırının, örgütün Bağdat'ta düzenlediği iki intihar saldırısının akabinde gerçekleşmesi dik-

21 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2760211/irak-dis-isleri-bakani-huseyin-“biden-ile-abd-askerlerinin-varligini-gorusecegiz>

22 <https://english.aawsat.com/home/article/2757456/first-big-suicide-attack-baghdad-3-years-kills-least-32>

23 <https://twitter.com/malimusawi/status/1352180915036975106>

24 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/ISIS-claims-responsibility-for-Baghdad-twin-attack>

25 <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1626278617559339>

26 <https://www.thenationalnews.com/world/mena/iraq-dismisses-security-chiefs-after-baghdad-bombings-1.1151430>

27 <https://turkish.aawsat.com/home/article/2761186/deas-irak-ta-hasdi-sabi-guclerine-saldiridi-11-olu>

28 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/A-member-of-the-PMF-injured-by-an-IED-near-the-site-attacked-by-ISIS-yesterday>

kat çekmiştir.²⁹ Fetih Koalisyonu ve Bedir Örgütü Lideri Hadi El Amiri ile Irak Ordusu Genelkurmay Başkanı Korgeneral Abdül Emir Yarallah'ın "el-Dur" saldırısının ardından Selahaddin Valiliğine gelerek valilik binasında Haşdi Şaabi'ye yönelik IŞİD saldırısının detaylarını konuştukları bildirildi.³⁰

18 Ocak 2021 Pazartesi günü Babil vilayetinin Curf el-Nasr bölgesinde Haşdi Şaabi'ye bağlı bir askerî karargâhta patlama meydana geldi. Irak Güvenlik Medya Ağı, karargâha bağlı elektrik istasyonuna IŞİD'e bağlı bazı gruplarca saldırı düzenlendiğini belirtti.³¹ Olay ilk yaşandığında bazı medya kuruluşları ABD'nin Ketaib Hizbullah noktalarını hava saldırılarına hedef aldığını iddia etmiş ancak ABD Merkez Komutanlığı (CENTCOM) bir açıklama paylaşarak iddiaları reddetmiştir.³²

21 Ocak 2021 Perşembe günü Mutenna vilayetinde ABD öncülündeki Uluslararası Koalisyon birimlerine lojistik ekipman taşıyan askerî bir konvoyu bombalı saldırı gerçekleştirdi.³³ Irak'ın güneyindeki Samava otoyolunda gerçekleşen saldırıda can kaybı yaşanmazken saldırıyı herhangi bir grup saldırıyı üstlenmedi.

23 Ocak Cumartesi günü, Irak ordusu IŞİD'e karşı Uluslararası Koalisyon ile birlikte Mahmur bölgesinde IŞİD'e karşı iki hava saldırısı düzenledi. Saldırı sonucu yedi IŞİD mensubunun öldürüldüğü duyuruldu.³⁴

Bağdat Havalimanı'na yönelik üç adet roket saldırısı düzenlendiği, saldırıda ölü ya da yaralının olmadığı bildirildi.³⁵ Atılan füzelerden ikisinin havalimanı yakınlarına düştüğü, üçüncü füzenin ise Bağdat'ın batısındaki el-Cihad Mahallesi'nde bir vatandaşın evine isabet ettiği ve hasara neden olduğu kaydedildi. Saldırının sorumluluğunu henüz üstlenen olmadı.

• Ekonomi

Irak'ın güneyindeki Mutenna vilayetinde Çin firmalarından oluşan bir konsorsiyumun 20 milyar dolar değerinde inşaat projeleri gerçekleştireceği açıklandı.³⁶ Projeler kapsamında konsorsiyumun vilayette ilk etapta bir elektrik istasyonu, günlük 32 bin metrekare üretim kapasiteli bir porselen fabrikası ve günlük 36.000 üretim kapasiteli bir seramik duvar fabrikası inşa edeceği öğrenildi. Mutenna Yatırım Ofisinin açıklamasına göre Çin

29 <https://english.aawsat.com/home/article/2761276/11-iraqi-pmf-fighters-killed-isis-attack>

30 <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Amiri-and-Yarallah-in-Saladin-to-uncover-the-circumstances-of-al-Dur-attack>

31 [/بيان-جديد-لخليفة-الاعلام-اعتداء-داعشي-ع-ع](https://www.alnoornews.net/archives/285841/بيان-جديد-لخليفة-الاعلام-اعتداء-داعشي-ع-ع)

32 <https://www.kurdistan24.net/en/story/23795-US,-Iraq-deny-involvement-in-explosions-south-of-Baghdad>

33 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/A-new-attack-targets-the-US-led-coalition-in-Iraq-0-3>

34 <https://www.kurdistan24.net/en/story/23830-Coalition-airstrikes-kill-7-ISIS-militants-on-outskirts-of-Kirkuk,-Erbil>

35 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-bagdat-havalimani-yakinlarina-fuze-saldirisi-duzenlendi/2120274>

36 <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/iraq-grants-20b-projects-to-chinese-companies/2112997>

konsorsiyumunun ileriki süreçte bir kâğıt ve hijyen malzemeleri için de vilayette fabrika inşaat projeleri gerçekleştireceği belirtildi.

Avrupa Birliği, Irak'ın tarım ve ticaret politikalarını geliştirmeye yönelik 22,5 milyon avroluk bir proje başlattığını duyurdu.³⁷ Projenin Irak'ın tarım ürünlerindeki rekabetçiliğini ve Irak ticaretinde tarımın payının artırılmasının hedeflediği ifade edilirken, Uluslararası Ticaret Merkezi tarafından Irak hükûmeti ve yerel partnerlerle iş birliği içerisinde yürütülecek projenin beş yıl süreceği öğrenildi.

Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Sağlık Bakanı Hasan El-Tamimi, 20 Ocak 2021 Çarşamba günü Covid-19'a karşı geliştirilen Oxford AstraZeneca (Birleşik Krallık) ve Sinopharm (Çin) aşılarının Irak'ta kullanımı için gerekli izinlerin verildiğini açıkladı.³⁸ Irak'ta terör ve cinayet suçuyla idama mahkûm edilen 340 kişinin infaz kararlarının onandığı belirtildi. Irak Cumhurbaşkanlığından bir yetkili, idam kararlarının tüm anayasal ve hukuki yönleri incelendikten ve bütün temyiz yolları tükendikten sonra onandığını söyledi.³⁹

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Bağdat ve Selahattin vilayetlerinde yaşanan terör örgütü IŞİD saldırılarının ardından açıklama yapan Irak Türkmen Cephesi (ITC) ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihî; Irak Cumhurbaşkanı, Başbakan, Parlamento Başkanı ve diğer güvenlik birimlerinin üst düzey yetkililerini toplantıya çağırıldı. Salihî, bilhassa Tuzhurmatu ilçesi çevresi ile Hemrin Dağları'nın bulunduğu bölgenin ciddi güvenlik tehditleri oluşturduğunu, bu bölgeler başta olmak üzere Irak'ın güvenlik durumunun acil bir şekilde masaya yatırılması gerektiğini vurguladı.⁴⁰

Salihî ayrıca, Türkmen nüfusun yoğun olarak yaşadığı bölgelere dair de uyarılarda bulunarak özellikle Kerkük'teki istikrarın bozulması amacıyla düzenlenebilecek canlı bomba saldırılarına karşı gerekli önlemlerin alınması gerektiğini belirtti.⁴¹

Kerkük Seçim Komiserliği tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'teki seçmenlerin %66'sının seçmen kartlarını yenilediği, bu oranın büyük çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu bildirildi. Kerkük Seçim Komiserliği Müdürü Sevsen Tayyip, Kerkük ilçe ve nahiye-

37 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/01/21/eur-22-5m-project-to-strengthen-iraqi-agriculture/>

38 <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2021/1/19/iraq-approves-astrazeneca-sinopharm-vaccines-amid-fall-in-cases>

39 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/240120212>

40 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/4021109604589343>

41 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/4020633054636998>

lerinde 43 kayıt yenileme merkezlerinin bulunduğunu, ayrıca Seçim Komiserliğine bağlı ekiplerin kayıtların yenilenmesi için sahada aktif şekilde çalıştıklarını dile getirdi. Tayyip; 2001, 2002, 2003 doğum tarihli gençlerin seçimlere katılabileceğini belirterek bu tarihlerde doğan gençlerin %89'unun biyometrik seçim kartlarını alarak seçmen kayıtlarını yaptırdıklarını bildirdi.⁴²

ITC Erbil Milletvekili İmdat Bilal, Erbil Vali Vekili Hemin Kadir'i ziyaret etti. Ziyaret esnasında Erbil'in güvenlik durumunun ele alındığı ve Bilal tarafından çarşı esnaflarının taleplerinin iletildiği belirtildi. Ayrıca Kerkük ve diğer bölgelerden gelen Türkmenlerin Erbil kontrol noktalarından geçişlerinin kolaylaştırılması gerektiğini vurgulayan Bilal, bu konuda Hemin Kadir'in de kendisi ile hemfikir olduğunu aktararak iş birliği için adım atacaklarını dile getirdi.⁴³

Bedir Örgütü Telafer Milletvekili Muhtar Musevi'nin öncülüğünde Telafer'de, Musul'un batısındaki aşiretlerin ve yetkililerin katılım gösterdiği bir konferans düzenlendi. Sosyal sosyal medyadan konferansa dair yapılan açıklamaya göre konferansa idari yetkililerin de katılım gösterdiği, bölgenin güvenlik, kamu hizmetleri ve ekonomisi üzerine sorunların ele alındığı belirtildi.⁴⁴

Savunma Bakanı Hulusi Akar ve beraberindeki heyet, 20 Ocak'ta Erbil'de Irak Türkmen Cephesi'ne bir ziyaret gerçekleştirdi. IKBY Etnik ve Dinî Unsurlardan Sorumlu Bakan Aydın Maruf, ITC Erbil Milletvekili İmdat Bilal ve diğer Türkmen isimlerle görüşen Akar görüşme sonrası şu açıklamalarda bulundu:

"Türkmen kardeşlerimiz ile güzel bir sohbet yaparak onların sorunlarını dinledik ve bunları gerekli makamlara ulaştırıyoruz. Buradaki kardeşlerimizin hayatını rahatlatarak onların daha rahat bir şekilde, daha güven içinde yaşaması için gerek merkezî hükümet gerekse de IKBY ile temas içerisinde olarak sürecin takipçisi olacağız. İnşallah önümüzdeki dönemde Türkmen kardeşlerimiz için de gelişmeler olacak."⁴⁵

Hulusi Akar'ın ziyareti ile ilgili açıklamalarda bulunan Aydın Maruf ise Akar'ın ziyaretinin, Tüm Iraklı Türkmenlere destek anlamı taşıdığını işaret etti. Akar ile görüşmeleri sırasında, Iraklı Türkmenlerin siyasi, kültürel ve eğitim durumlarının konuşulduğunu ve Akar'ın kendilerine eğitim ve kültür çalışmalarıyla ilgili bazı tavsiyelerde bulunduğunu aktardı. Maruf, Akar'ın Irak Türkmenleriyle bir araya gelmesinin kendileri için moral kaynağı olduğunu vurgulayarak Irak Türkmenlerinin bu tarz ziyaretlere her zaman ihtiyacı olduğunu aktardı.

42 <https://kirkuknow.com/ar/news/64663>

43 <https://www.facebook.com/ImdatSBilal/posts/920927631994260>

44 <https://www.facebook.com/2010157639251758/posts/2781005305500317/>

45 <https://twitter.com/tcsavunma/status/1351784425613389824?s=20>

Türkmeneli Partisi Lideri Riyaz Sarıkahya, partisinin 27. kuruluş yıl dönümü vesilesi ile gerçekleştirdiği bir konuşmayı resmî sosyal medya hesapları üzerinden paylaştı. Türkmeneli Partisi'nin küçük hesaplar yerine Türkmen davasını, geleceğini ve toplumunu nasıl daha iyi anlamda şekillendirebileceklerini parti için amaç edindiklerini vurgulayan Sarıkahya, Türkmenlerin kabuğunu kırarak komşu halklardan kopuk olmamasını istediklerini dile getirdi.⁴⁶

• Güvenlik

Selahattin vilayetine bağlı Tikrit ilçesinde Haşdi Şaabi güçlerine yönelik terör örgütü IŞİD tarafından saldırıda bulunulduğu belirtildi. Haşdi Şaabi'nin 22. Tugayına yönelik gerçekleştirilen saldırıda 11 Haşdi Şaabi mensubunun hayatını kaybettiği, 10 kişinin ise yaralandığı açıklandı. Haşdi Şaabi güçleri ile IŞİD militanları arasında bölgede uzun süreli silahlı çatışmalar yaşandığı ve IŞİD'in bölgede hafif silahlar ile ani saldırılar düzenlediği ifade edildi.⁴⁷

Kerkük'te görev alacak ilk Türkmen kadın subay Teğmen Fatma Vahit Malı, Kerkük'te ITC Başkanı ve Kerkük Milletvekili Erşat Salihi'yi ziyaret etti. ITC Genel Merkezinde gerçekleşen görüşmede Salihi Türkmen halkına seslenerek "Evlatlarınızı emniyet güçlerinde görev almaya yöneltin" çağrısında bulundu.⁴⁸

Irak Silahlı Kuvvetler Başkomutanı Sözcüsü Albay Yahya Resul, Irak topraklarındaki terör örgütü IŞİD varlığına son vermek amacıyla Şehitlerin İntikamı Operasyonu'nun başlatıldığını açıkladı. Operasyon kapsamında Bağdat, Anbar ve Kerkük gibi vilayetlerde Terörle Mücadele Birimlerinin operasyonlarına devam ettiği, bu kapsamda söz konusu vilayetlerde örgüte önemli darbeler vurulduğu bildirildi.⁴⁹

• Sağlık & Sosyal Hayat

Irak Sağlık Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, 26 Ocak tarihli verilere göre Irak'ta 778 yeni koronavirüs vakasının tespit edildiği açıklandı. Toplam vaka sayısının ise 299'u Bağdat'ta, 113'ünün Kerkük'te, 44'ünün de Diyala'da tespit edildiği bildirildi.⁵⁰

46 https://www.youtube.com/watch?fbclid=IwAR30ueAahrOzea16VLqCG_r6ly8X7cjXftqBM4IFRpL7DknRZKUcTnQ7AVk&v=tK5v3aXmyEs&feature=youtu.be

47 <https://theArabweekly.com/suspected-isis-attack-kills-11-iraq-raises-questions-about-security>

48 <http://www.turkmenelihat.net/turkmeneli/item/21123-salihi-kerkuk-un-ilk-turkmen-kadin-subayi-olan-tegmen-fatma-vahit-mali-yi-kabul-etti.html>

49 <https://www.almasdarnews.com/article/iraqi-forces-launch-operation-revenge-of-the-martyrs-against-isis/>

50 http://www.xinhuanet.com/english/2021-01/24/c_139692419.htm

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Türkiye Cumhuriyeti Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Bağdat ziyaretinin ardından temaslarda bulunmak üzere Erbil'e geldi. 18 Ocak'ta Uluslararası Erbil Havalimanı'nda Peşmerge Bakanı Şoreş İsmail tarafından karşılanan Bakan Akar'a Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanı Yaşar Güler de eşlik etti. Bakan Akar'ı karşılamaya IKBY Başkanlık Divanı Başkanı Fevzi Hariri, Dış İlişkiler Dairesi Müdürü Sefin Dizayi ve Peşmerge Genelkurmay Başkanı Tuğgeneral Cemal Eminki de katıldı.⁵¹ Bakan Akar, IKBY ziyaretinin ikinci gününde eski IKBY Başkanı ve KDP Lideri Mesud Barzani, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve Başbakan Mesrur Barzani ile bir araya geldi. IKBY Başkanı Neçirvan Barzani görüşmelerde Türkiye'nin tehdit edilmesinde IKBY topraklarının bir üs olarak kullanılmasını kabul edilmeyeceğini belirtirken Bakan Akar ise terör örgütü PKK'ya karşı iş birliğinde IKBY'nin tutumunun çok değerli olduğunu ifade etmiştir.⁵² IKBY Başbakanı Mesrur Barzani Bakan Akar görüşmesinde ise IKBY ile Türkiye arasındaki dostane ilişkilerin sürdürülmesinin önemi vurgulanmıştır. Bakan Akar'ın Irak temaslarda Sincar'daki durumun normale dönmesi ve yerinden edilmiş kişilerin evlerine dönebilmesi için Sincar Anlaşması'nın uygulanması ve bölgedeki yasa dışı güçlerin çıkarılması konularının da üzerinde durulduğu öğrenilmiştir.⁵⁴

Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) Eş Başkanları Süleymaniye'deki öz yönetim kararının hayata geçirilmesinde ısrarlı olduklarını açıklamıştır. 19 Ocak'ta ABD Erbil Başkonsolosu Rob Waller ile bir araya gelen KYB Eş Başkanları Lahur Cengi ve Bafel Talabani, gelecek dönemde KYB'nin KDP ile ilişkilerini ve IKBY'nin istikrarını Süleymaniye'deki öz yönetim tartışmasının belirleyeceği belirttiler.⁵⁵

Goran Hareketi Merkez Yürütme Kurulu Üyesi ve Sözcüsü Adnan Osman, parti genel başkanına istifa mektubunu sunduğunu açıkladı. 18 Ocak'ta sosyal medya hesabından bir paylaşımda bulunan Adnan Osman, Goran Hareketi'nin vaat ettiği değişimleri gerçekleştirilemeyeceği kanaatinde olduğunu ifade etti. Osman daha önce 14 Eylül 2020 tarihinde partinin MKYK'sına istifa mektubunu sunmuş ancak yol arkadaşlarının ısrarları sonucu istifasından vazgeçtiğini açıklamıştı.⁵⁶

51 <https://www.awene.com/detail?article=41608>

52 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1901202111>

53 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=184579>

54 https://hawlati.co/page_detail?smart-id=17492

55 <https://esta.krd/33067/>

56 <https://nrttv.com/News.aspx?id=39173&MapID=1>

• Ekonomi

Erbil Yatırım Genel Müdürü Saman Arap, 18 Ocak'ta Çin'in Erbil'de büyük bir ticaret merkezi kurma projesinin temelini atıldığını açıkladı.⁵⁷ Bu kapsamda bir Çin firmasının Erbil'de bir alışveriş merkezi, modern bir pazar alanı ve yapay bir göl inşa edeceği öğrenildi. İnşa edilecek alışveriş merkezinin temel atma törenine Çin'in Erbil Başkonsolosunun da iştirak ettiği kaydedildi. Çin'in Erbil Başkonsolosluğundan paylaşılan bir açıklamada projenin Çin ile IKBY arasındaki ticari ve ekonomik iş birliğini arttıracığı ifade edildi. Özellikle Çin şirketlerinin son zamanlarda Irak ve IKBY özelinde yatırımlarını arttırması dikkat çekmektedir.

• Güvenlik

Ulusal İttifak Partisi'nin (Hawpeymani) Badinan Sorumlusu Sivan Said, terör örgütü PKK adına casusluk faaliyetleri gerçekleştirdiği için 18 Ocak'ta tutuklanmıştır. Aynı gün partinin Raperin Bölgesi sorumlusu ve Parti MKYK üyesi Muhammed Girtiki ise KDP adına casusluk yaptığı gerekçesiyle terör örgütü PKK tarafından kaçırılmıştır.⁵⁸

Hakkında başlatılan soruşturma nedeniyle IKBY Parlamentosu kararınca 7 Mayıs 2020'de dokunulmazlığı kaldırılan Kürdistan İslami Grubu Partisi (Komala İslami) milletvekili Soran Ömer'e yönelik alıkoyma ve kaçırma girişiminin bertaraf edildiği öğrenildi. 15 Temmuz 2020 tarihinde milletvekilliğinden istifa eden Ömer, kendisini siyasi hasımlarının kaçırma teşebbüs ettiğini ifade etti.⁵⁹

• Sosyal Hayat ve Sağlık:

IKBY'de tespit edilen toplam koronavirüs salgınında (Covid-19) vaka sayısı 105.550'ye yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısı 3.455'e ulaştı. Virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının ise 92.525 olduğu açıklandı. Öte yandan koronavirüs nedeniyle eğitimleri uzaktan devam eden lisenin son sınıf öğrencilerinin 16 Ocak'ta, diğer sınıfların ise 1 Mart'ta örgün öğretime başlayacağı açıklandı.⁶⁰

57 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/90280>

58 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/170120213>

59 <https://www.peyam.net/Details/18567>

60 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2301202110>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan:

Suudi Arabistan cumartesi günü başkent Riyad'a yönelik bir füze veya insansız hava aracı saldırısının önlediğini açıkladı. Bunun üzerine Husilerin Askerî Sözcüsü Yahya Seri, yaptığı açıklamada isyancıların son 24 saat içinde Suudi Arabistan'a saldırı düzenlemediğini söyledi.⁶¹

Suudi Genel Zekât ve Vergi Dairesi (GAZT), Katma Değer Vergisi'nin (KDV) ödenmemesi nedeniyle para cezalarından ve mali cezalardan feragat süresini 30 Haziran 2021 tarihi-ne kadar uzatıldığını duyurdu.⁶²

Suudi Arabistan Genel İstatistik Kurumunun açıkladığı verilere göre Krallığın, kasım ayındaki ihracatı bir yıl öncesine göre dörtte bir oranında düştü. Bir önceki yıl önceki 80,5 milyar riyal olan toplam gelir 58,2 milyar riyale düştü. Ayrıca petrol ihracatının ay için %39,8 oranında düştüğü açıklandı.⁶³

Suudi Arabistan pazar gecesi Merkez Bankası Başkanı'nı değiştirdi. Görevinden alınan Ahmed el-Halifi 'in yerine daha önce 2011-2016 yılları arasında da başkan olarak görev yapan Fahd el-Mübarek atandı.⁶⁴

Birleşik Arap Emirlikleri (BAE):

Koronavirüs vakalarındaki artış sebebiyle alınan önlemler kapsamında Dubai'de 21 Ocak itibarıyla bir sonraki açıklamaya kadar otel ve restoranların eğlence faaliyetleri yasaklandı ve hastanelerde zorunlu olmayan ameliyatlar bir ay ertelendi. BAE'de günlük vaka sayısı çarşamba günü Körfez ülkelerinde en yüksek sayı olan 3.506'ya ulaşmıştı.⁶⁵

BAE'li yetkililer mart ayı sonuna kadar ülke nüfusunun yarısının koronavirüse karşı aşılanmış olacağını belirtti. Şu ana kadar 1,8 milyon vatandaşın Çin menşeli Sinopharm aşısını ücretsiz bir şekilde olduğu açıklandı. Ayrıca ülkede Almanya ve ABD menşeli Pfizer-BioNTech aşısı da kronik hastalığı olan, 60 yaş üstü olan ve ön saflarda çalışanlar için kullanılmaktadır. Aşılama oranları açısından BAE şu anda İsrail'den sonra dünyanın en yüksek ikinci aşılama oranına sahip ülkedir.⁶⁶

61 <https://apnews.com/article/dubai-saudi-arabia-riyadh-media-united-arab-emirates-cd61dc9de2ff6301463d96bbd6e88d28>

62 <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-extends-waiver-of-fines-for-vat-till-june-30-1.76670986>

63 https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-24/saudi-exports-dropped-in-november-with-oil-revenue-down-40?utm_source=twitter&utm_content=middleeast&utm_medium=social&utm_campaign=socialflow-organic

64 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-24/saudi-arabia-removes-central-bank-governor-in-reshuffle>

65 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/21/dubai-limits-activities-in-hospitals-hotels-as-covid-cases-surge>

66 <https://www.cnbc.com/2021/01/18/uae-on-track-to-vaccinate-half-its-population-by-end-of-march-.html>

BAE Washington Büyükelçiliği perşembe günü internet sitesinde yaptığı açıklamada Donald Trump'ın ABD başkanı olarak son gününde ABD ile F-35 savaş uçağı ve silahlı insansız hava araçlarının satışını içeren 23 milyar dolarlık savunma paketi anlaşmasının imzalanarak nihayete erdirildiğini duyurdu.⁶⁷

• **Katar:**

Katar Dışişleri Bakan Yardımcısı Lulva el-Hatır, Joe Biden'ın ABD başkanlığı görevine başlamasıyla birlikte Katar'ın ABD ve İran arasında ara buluculuk yapmaya hazır olduğunu ifade etti. Lulva el-Hatır ayrıca Katar'ın Körfez ülkeleri ve İran arasında "yapıcı bir diyalog" kurulması için kararlı olduğunu ve ara buluculuk rolü oynayabileceğini söyledi.⁶⁸ İran ve diğer Körfez ülkeleri arasında Katar'ın ara buluculuk rolü oynamak istediği yönünde bir benzer açıklamada Katar Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed Bin Abdurrahman Al Sani tarafından yapıldı.⁶⁹

Mısır Dışişleri Bakanlığı çarşamba günü El Ula Anlaşması kapsamında Katar ile diplomatik ilişkileri tekrar başlattığını açıkladı. Mısır ayrıca 12 Ocak'ta da Katar uçuşları için hava sahasını açtığını duyurmuştu.⁷⁰ Bu kapsamda iki Mısırlı istihbarat kaynağının Reuters haber ajansına aktardığına göre bir Katar Dışişleri Bakanlığı yetkisinin Katar'ın Mısır iç işlerine karışmayacağını ve ayrıca Al Jazeera televizyon kanalının Mısır'a yönelik tutumunu değiştireceğini taahhüt ettiği iddia edildi.⁷¹ Ancak bu Al Jazeera iddiası Katar yetkilileri tarafından yapılan açıklamada reddedildi.⁷²

Türk savunma sanayi şirketi ASELSAN Katar'da artan faaliyetlerini desteklemek amacıyla "ASELSAN Elektronik Sanayi ve Ticaret A.S. QSTP-B" adı altında bir şube açtığını duyurdu.⁷³

El Ula Anlaşması sonrası Körfez krizinin çözülmesiyle birlikte Katar, BAE'ye karşı Dünya Ticaret Örgütünde abluka sebebiyle açtığı davayı askıya aldı.⁷⁴

Bahreynli makamlar tarafından Katar Emiri Şeyh Tamim bin Hamad Al Sani'nin anne tarafından kuzenleri Şeyh Halid bin Nasır bin Abdullah Al Missned'in çocuklarına ait 130 mülke el koyulduğu duyuruldu. Manama'daki mülklere İçişleri Bakanlığının talebi doğ-

67 <https://www.uae-embassy.org/news-media/united-arab-emirates-embassy-washington-dc-statement-letters-agreement-uae-defense>

68 <https://www.efe.com/efe/english/destacada/qatar-ready-to-mediate-between-us-iran-says-deputy-foreign-minister/50000261-4445825>

69 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/19/qatar-urges-gulf-countries-to-revive-diplomacy-with-iran>

70 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-restores-diplomatic-ties-with-qatar/2116829>

71 <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-egypt-idUSKBN29P1XQ>

72 <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2021/1/23/qatar-denies-pledge-to-change-al-jazeeras-egypt-policy>

73 <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkish-defense-giant-aselsan-opens-branch-in-qatar/2115394>

74 <https://www.reuters.com/article/trade-wto-qatar-int-idUSKBN29010C>

rultusunda devlet tesislerini genişletmek amacıyla el koyulduğu açıklandı. Katar tarafından konu ile ilgili resmî bir açıklama yapılmazken olay Bahreyn'in Katar'a yönelik kışkırtıcı hamlelerin bir devamı olarak değerlendirilmektedir.⁷⁵ Bu bağlamda Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdullatif bin Raşid ez-Zayani perşembe günü Katar'ı Bahreyn ile sorunları çözmek için herhangi bir girişimde bulunmamak ile suçladı.⁷⁶

• Yemen:

Daha önce eski ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo tarafından duyurulan Yemen'deki İran destekli Husi grubun terörist gruplar listesine alınması planı geçtiğimiz salı günü ABD Hazine Bakanlığının detayları yayınlamasıyla birlikte yürürlüğe girdi. Detaylara bakıldığında Yemen'de faaliyet gösteren yardım kuruluşları için kısıtlı muafiyetlerin yer aldığı görüldü. Detayların açıklanmasından sonra açıklamalarda bulunan yardım örgütleri ise muafiyetlerin bu yaptırım kararlarının ülkede insani yardım faaliyetleri üzerindeki olumsuz etkisini azaltmakta yetersiz olduğu belirtildi.⁷⁷ Öte yandan yeni seçilen ABD Başkanı tarafından Dışişleri Bakanlığı için aday gösterilen Anthony Blinken ise göreve başlar başlamaz yeni yönetimin bu kararı gözden geçireceğini ve Suudi Arabistan liderliğindeki Arap Koalisyonuna verilen desteğin sonlandırılmasının planlandığını ifade etti.⁷⁸

Geçtiğimiz haftalarda Cumhurbaşkanı Hadi'nin Başsavcı ve Şura Konseyi Başkanı gibi pozisyonlara yeni isimler ataması BAE destekli Güney Geçiş Konseyi (GGK) tarafından tepkiyle karşılanmış ve bu atamaları tanımadıkları duyurulmuştu. Bu olayın yankıları devam ederken, GGK'nın elit askerî kanadı komutanı Tuğgeneral Muhsin el-Vali bir açıklama yayınlarak geçici başkent Aden'de yeni bir askerî birliğin oluşturulduğunu duyurdu. Bu durumun daha önce iki taraf arasında yapılan ve GGK'ya bağlı güçlerin Ebyen'i boşaltarak Husilerle mücadelenin sürdüğü cephelere kaydırılmasını öngören askerî anlaşmaları da sekteye uğratacağı yorumları yapıldı.⁷⁹

• Kuveyt:

Kuweyt Emiri Şeyh Nefaf, Başbakan Şeyh Sabah'ın hükûmetinin istifasını kabul etti ve yeni hükûmet kurulana dek acil meseleler ile ilgilenmek için bakanların görevine devam edeceğini belirtti.⁸⁰ Kuveyt Anayasası, hükûmetin kurulması için herhangi bir süre sınırlaması vermemektedir. Parlamento Sözcüsü Marzuk el-Ganim ise hükûmet kuru-

75 <https://www.dohanews.co/bahrain-seizes-130-properties-belonging-to-qatars-royal-family/>

76 <https://www.middleeasteye.net/news/bahraini-minister-criticises-qatar-not-showing-initiative-despite-pact-end-rift>

77 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/19/us-houthi-terrorist-designation-comes-into-effect>

78 <https://www.middleeastmonitor.com/20210120-biden-to-review-houthi-terrorist-designation-and-curb-support-for-saudi-coalition/>

79 <https://www.middleeastmonitor.com/20210122-yemen-separatists-fight-new-alliance-in-aden/>

80 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2953104&Language=en>

lana kadar parlamento toplantısı olmayacağını açıkladı.⁸¹ Kuveyt Emiri Şeyh Nevaf, Şeyh Sabah Halid el-Hamed es-Sabah'ı başbakan olarak atadı ve hükûmetini kurmakla görevlendirdi.⁸² Kuveyt İçişleri Bakanı Thamer Ali Sabah el-Salim es-Sabah, deniz ulaşımı konusunda yasaların güçlendirilmesi gerektiğini, sızma girişimlerini engelleyeceklerini belirtti. Güney deniz üssü ziyaretinde ulusal güvenliklerinin tehdit edilmesine izin veremeyeceklerini söyledi.⁸³

• Umman:

KİK Genel Sekreteri Dr. Nayef Falah Al Hajraf, Umman Dışişleri Bakanı Seyyid Badr bin Saud al Busaidi tarafından ağırlandı. KİK'in Al-Ula'da gerçekleştirilen zirvesi hakkında konuşulan görüşmede KİK üyelerinin pek çok alanda iş birliği yapacağına ve üyelerin sürdürülebilir güvenlik, refah ve istikrar için daha kararlı olduklarına değinildi.⁸⁴

• Bahreyn:

Bahreyn Kralı İsa el-Halife, eski ABD Başkanı Donald Trump tarafından görevindeki son gününde ABD Liyakat Nişanı ile ödüllendirildi. Liyakat Nişanı en yüksek derece üstün hizmet ve başarı gösterenlere verilen bir ABD askerî nişanıdır.⁸⁵ Kral da bir mektupla Donald Trump'a kişisel teşekkürlerini ilettiler. Ayrıca mektubunda Donald Trump ile çalışmaktan dolayı duyduğu memnuniyeti ifade etti.⁸⁶ Kral İsa el-Halife 20 Ocak'ta göreve başlayan ABD yeni başkanı Joe Biden'a da bir nota göndererek tebriklerini ilettiler. ABD ile Bahreyn arasındaki stratejik iş birliğinin geliştirilmesi için çalışacaklarını ifade etti.⁸⁷

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Mısır Cumhurbaşkanı Abdülfettah El Sisi, Ürdün'ün başkenti Amman'da Ürdün Kralı Abdullah ile bir araya geldi. Bölgesel ve Arap dünyası ile ilgili konuların görüşüldüğü söylenen ziyaret Ürdünlü ve Mısırlı istihbarat görevlileri ile Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas'ın 16 Ocak'ta Ramallah'ta yaptığı toplantının hemen arkasından gerçekleşmiş oldu.⁸⁸ Ramallah'daki görüşmede gelecek Biden dönemi, Arap ülkeleri arasındaki koor-

81 <https://gulfnews.com/world/gulf/kuwait/emir-of-kuwait-accepts-resignation-of-government-1.76570557>

82 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2956027&Language=en>

83 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2955847&Language=en>

84 <https://timesofoman.com/article/gcc-leaders-pledged-to-meet-peoples-aspirations-at-sultan-qaboos-sheikh-sabah-summit-al-hajraf>

85 <https://www.middleeasteye.net/news/bahrain-trump-king-legion-merit-last-day-normalisation>

86 <https://www.bna.bh/en/HMKinglaudspartnershipwithUSstressesBahrainscmitmenttoenhancingsecuritypromotingpeace.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDq5NirV76r73zzfkT%2f3dhxs%3d>

87 <https://www.bna.bh/en/HMKingcongratulatesUSPresidentonhisinauguration.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDopH05wWh4pq3WOPmhBrt5c%3d>

88 <https://www.arabnews.com/node/1794751/middle-east>

dinasyon ve Filistin meselesinin konuşulduğu dile getirilmişti.⁸⁹ Mısır Dışişleri Bakanlığı yaptığı açıklamada, Mısır ve Katarın diplomatik ilişkileri sürdürmeye karar verdiğini belirtti.⁹⁰ Ayrıca iki ülke arasında üç yıl aradan sonra Kahire'den Doha'ya ilk uçuş gerçekleşti.⁹¹ Mısır'da devlete ait bir gazete Kahire'deki Acil Davalar Mahkemesi'nin önceki Mısır Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi de dâhil olmak üzere 89 Müslüman Kardeşler üyesinin ve Mursi'nin mirasçılarının mal varlığına el konulmasına ve hazineye devredilmesine karar verdiğini bildirdi.⁹² Mısır Savunma Bakanı Muhammed Zaki ve Yunanistan Ulusal Savunma Genelkurmay Başkanı Konstantinos Floros Kahire'de bir araya geldi. Mısır Silahlı Kuvvetlerinden yapılan açıklamaya göre, iki yetkili mevcut bölgesel ve uluslararası gelişmeler ve bunların Ortadoğu'nun güvenlik ve istikrarı üzerindeki yansımaları üzerine bir görüşme gerçekleştirdi. Mısır Savunma Bakanı Muhammed Zaki ayrıca iki ülkenin silahlı kuvvetleri arasında askerî çabaları ve iş birliğini koordine etmenin önemini vurguladı.⁹³ Mısır Dışişleri Bakanlığı, İsrail'in Batı Şeria'da 780 yeni yerleşim birimi inşa etme projesini uluslararası egemenlik hakkının ihlali anlamına geldiğini belirterek kararı kınadığını açıkladı.⁹⁴

• Libya

Bu hafta Libya'nın farklı temsilcilerce Almanya ile yaptığı görüşmeler yoğunlukta idi. İlk olarak, Başkanlık Konseyi Başkan Yardımcısı Ahmet Maytik Almanya'nın Libya Büyükelçisi Oliver Owczka ile Alman şirketlerinin Libya'da varlığını sürdürmesi hususunu ve ülkedeki siyasi durumu ele almışlardır.⁹⁵ İkinci olarak, Libya İçişleri Bakanı Fethi Başağa da Owczka ile özellikle güvenlik iş birliğine dair bir görüşme yapmıştır.⁹⁶ Son olarak, Libya Savunma Bakanı Nemruş da Owczka ile Libya'nın Sahil Güvenlik güçlerini özellikle yasadışı göçe karşı mücadelesinde kuvvetlendirmeye yönelik yöntemleri masaya yatırmıştır.⁹⁷ Bu hafta yeni BM Libya Özel Temsilcisi Jan Kubis'in atandığı BM tarafından yapılan açıklamayla bütünüyle resmiyete dökülmüştür.⁹⁸ Kubis'in atanması Türkiye⁹⁹, İtalya¹⁰⁰ ve

89 <https://www.middleeastmonitor.com/20210118-pa-egypt-and-jordan-intelligence-chiefs-meet-with-abbas-to-prepare-for-biden-administration/>

90 <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-egypt/egypt-and-qatar-agree-on-resuming-diplomatic-relations-cairo-idUSKBN29P1AH?rpc=401&>

91 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/1st-egyptian-plane-leaves-for-qatar-following-deal/2113825>

92 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-seizes-assets-of-89-muslim-brotherhood-figures/2113678>

93 http://www.xinhuanet.com/english/2021-01/19/c_139678468.htm

94 <https://www.arabnews.com/node/1794601/middle-east>

95 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/maiteeq-discusses-german-ambassador-libya-return-german-firms>

96 <https://lana-news.ly/art.php?id=188310&lang=en&p=1>

97 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/al-namroush-and-german-ambassador-discuss-methods-support-libyan-navy>

98 <https://www.un.org/press/en/2021/sga2016.doc.htm>

99 <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkey-welcomes-appointment-of-slovakian-diplomat-jan-kubis-as-un-envoy-to-libya>

100 <https://lana-news.ly/art.php?id=188368&lang=en&p=1>

Almanya¹⁰¹ gibi ülkelerce memnuniyetle karşılanmıştır. Salı günü, Libya Siyasi Diyalog Forumu üyeleri Aralık 2021 seçimlerine giden yolda ülkenin yeni yürütme kurulunun seçimine dair mekanizmayı onaylamıştır.¹⁰² Bunun üzerine Fransa, Almanya, İtalya ve Birleşik Krallık ortak bir basın bildirisini yayınlarak varılan oy birliğini ve atılan adımları memnuniyetle karşıladıklarını duyurmuşlardır.¹⁰³ Perşembe günü BM Libya Destek Misyonu tarafından yapılan açıklamada, geçiş hükûmeti başkanlığı için adaylıkların konmasının bir hafta içinde gerçekleştirileceği ve Şubat başında da oylamanın İsviçre’de yapılacağı bildirilmiştir.¹⁰⁴ Ayrıca, Libya Temsilciler Meclisi ve Devlet Yüksek Konseyi heyetleri de Mısır’daki iki günlük toplantıların ardından bir anayasal referandumun düzenlenmesinde karar kılmıştır.¹⁰⁵

• Tunus

Geçtiğimiz hafta sonuyla birlikte Tunus’un bazı bölgelerinde ayaklanmalar ve yağmalar yaşanmıştır. On yıl önceki ayaklanmaları hatırlatan bu protestolar Başbakan Hişam Meşişi’nin geçen haftaki kabinedeki revizyonunu takip etmiştir.¹⁰⁶ Gecelerce süren ayaklanmalar sonucunda yüzlerce kişinin göz altına alındığı bilinmektedir. Ayrıca ordu, başkent de dâhil olmak üzere bazı bölgelerde özellikle yağma olaylarına ve binalara yapılan saldırılara karşı ekipler görevlendirmiştir.¹⁰⁷ Protestoların dördüncü gününde ise Cumhurbaşkanı Kays Said ayaklanmaların durması için çağrıda bulunmuş ve yağmacıların “mağdur olanların öfke ve yoksulluklarından faydalanmasına müsaade edilmemesi gerektiğini” vurgulamıştır.¹⁰⁸ Başbakan Hişam Meşişi ise halkına ve ülkesinin siyasi partilerine kışkırtılmamalarına ve kışkırtmamalarına dair bir çağrıda bulunarak protestoların yasal olduğunu fakat kaosu kabul edilemez olduğunu vurgulamıştır.¹⁰⁹ Ayaklanmaları müteakiben Cumhurbaşkanı Kays Said’in antisemitik söylemlerde bulunduğu ve “ülkenin istikrarsızlığına Yahudilerin sebebiyet verdiğini” söylediği iddia edilmiştir. Cumhurbaşkanı Said ise bu iddiaları yalanlamıştır.¹¹⁰

101 <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-appointment-un-special-envoy-for-libya/2434786>

102 <https://www.libyaobserver.ly/news/mechanism-selecting-new-libyan-executive-authority-approved-lpdf>

103 <https://www.diplomatied.gouv.fr/en/country-files/libya/news/2021/article/libyan-political-dialogue-forum-statement-by-france-germany-italy-the-united?xtor=RSS-1>

104 <https://www.dailysabah.com/world/africa/un-lays-out-timeline-for-libyas-transitional-government>

105 <https://www.libyaherald.com/2021/01/20/hor-and-hsc-constitutional-committee-agree-to-hold-constitution-referendum/>

106 <https://www.voanews.com/middle-east/young-tunisians-riot-marking-10-years-presidents-resignation>

107 <https://www.bnnbloomberg.ca/hundreds-arrested-in-tunisia-protests-as-pm-plans-new-cabinet-1.1550122>

108 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/19/tunisia-saied-urges-restraint-as-protest-continue-for-4th-day>

109 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-basbakani-mesisi-halka-kiskirtma-kampanyalarina-kapilmamaları-cagrisi-yapti/2115968>

110 <https://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-9173337/Tunisian-leader-denies-claims-anti-Semitic-remarks.html>

<https://www.jpost.com/diaspora/reports-tunisian-pres-made-antisemitic-rhetoric-false-says-his-office-656196>

• Cezayir

Geçen hafta Tunuslu yetkililer tarafından Cezayir'in Tunus'la Rusya ve Çin'den gelecek koronavirüs aşısını paylaşacağına dair açıklamalar bu hafta tartışmalara sebebiyet vermiştir. Cezayir İletişim Bakanı ve Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü olan Ammar Belhimer daha önce Cezayir'in komşusuna bu kapsamda bir destekte bulunacağını duyurmuş fakat hükûmetin tıbbi kanadından kaynaklar ise gelecek olan ilk dozun öncelikli grup olan tıbbi personeli aşılama dahi zar zor yeteceğini bildirmiştir.¹¹¹ Bu hafta, Abdulmecid Tebbun Angolalı mevkidaşıyla ikili ilişkileri kuvvetlendirmek adına Cezayir Dışişleri Bakanı Sabri Bukadum aracılığıyla bir mesaj göndermiştir. İşbirliğinin siyasi, diplomatik ve ekonomik ortaklığı kapsamı beklenmektedir.¹¹² Çarşamba günü Fransa Cumhurbaşkanlığı Ofisince yapılan açıklamaya göre, Cumhurbaşkanı Macron Cezayir'deki sömürge ihlalleri için resmî bir özür yayınlamayı reddetmiştir. Bunun yerine uzlaşmayı teşvik etmeyi amaçlayan "sembolik faaliyetlere" katılacağını bildirmiştir.¹¹³ Bu hafta Cumhurbaşkanlığınca yeni seçim kanunu taslağı, gözden geçirilmesi üzere Cezayir'in siyasi partilerine dağıtılmıştır. Taslağın sonrasındaysa meclise sunulması beklenmektedir.¹¹⁴ Son olarak, Suudi Arabistan Kralı Selman bin Abdulaziz el-Suud ve Veliyet Prensi Muhammed bin Selman, Cezayir Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun'a geçirdiği ameliyat sebebiyle geçmiş olsun dileklerini göndermişlerdir. Cumhurbaşkanı Tebbun ile ilgili en son yapılan açıklama ise hâlâ Almanya'da olduğuna işaret etmektedir.¹¹⁵

• Fas

Fas Kralı Altıncı Muhammed, Birleşik Arap Emirlikleri Dışişleri Bakan'ı Abdullah bin Zaid el-Nehyan ile Fes'deki Kraliyet Sarayı'nda bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmeye dair ayrıntı verilmedi.¹¹⁶ İhtilafli Batı Sahra'da Fas ile bağımsızlık yanlısı isyancılar arasında bir çatışma meydana geldi. Batı Sahra ile Moritanya arasında Birleşmiş Milletler tarafından devriye gezilen tampon bölgede Fas'a ait bir geçiş noktası bombalandığı aktarıldı. Faslı bir yetkili yaptığı açıklamada saldırının sadece bir taciz ateşi olduğunu ve durumun bölgede normal seyrettiğini dile getirdi.¹¹⁷ Beyaz Saray, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Jake Sullivan'ın İsrail Ulusal Danışmanı Meir Ben Shabbat ile görüşmelerde bulunduğunu duyuran bir basın açıklaması yaptı. Beyaz Saray'ın açıklamasında Sullivan, ABD Başkanı Joe Biden'ın İsrail'in bölgedeki barış yaklaşımına olan desteğini tekrarla-

111 <https://english.aawsat.com/home/article/2749086/algeria-renege-pledge-share-covid-19-vaccine-tunisia>

112 <https://allafrica.com/stories/202101180252.html>

113 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/20/macron-rules-out-official-apology-for-colonial-abuses-in-algeria>

114 <https://www.middleeastmonitor.com/20210120-algeria-new-draft-election-law-distributed-for-review/>

115 <https://saudigazette.com.sa/article/602761/SAUDI-ARABIA/King-Salman-Crown-Prince-congratulate-Algerian-president-on-successful-surgery>

116 <https://www.morocoworldnews.com/2021/01/332660/king-mohammed-vi-receives-uae-foreign-minister-in-fez/>

117 <https://www.middleeasteye.net/news/western-sahara-rebels-attack-warn-morocco-escalation-polisario-front>

dığı aktarıldı. Açıklamada İsrail'in BAE, Bahreyn, Sudan ve Fas ile yaptığı normalleşme girişimlerinin başarısı da dâhil olmak üzere önümüzdeki aylarda ortaklığı geliştirme fırsatlarını değerlendirdikleri dile getirildi.¹¹⁸ İsrail hükûmeti, Fas ile diplomatik bağları geliştirme önerisini oylayıp kabul etti. Anlaşmanın bir parçası olarak, iki ülke, düzenleme ve yenilik de dâhil olmak üzere çeşitli alanlarda ticaret ve ekonomik iş birliğini teşvik etme konusunda mutabakata vardı. Anlaşmanın onaylanması için İsrail Parlamentosundan geçmesi gerekiyor. İsrail Ekonomi Bakanlığı, Rabat ve Tel Aviv'in anlaşmayı yaklaşık iki hafta içinde imzalayabileceğini söyledi.¹¹⁹

■ ENERJİ GÜNDEMİ

• Dünya Geneli

Rusya, Arktik Okyanusu üzerinden Asya merkezli sevkiyatlarını arttırmaya yönelik adımlar atmaya başladığını açıkladı. Yeni rotanın Süveyş Kanalı'na alternatif olacağı ve Rusya'nın LNG satışlarında Asya payını daha da arttırabileceği açıklandı.¹²⁰ Türkmenistan, Afganistan'a sağladığı elektriğin fiyatını yarı yarıya düşürdüğünü ve iki ülke arasında yeni bir elektrik hattının inşasına başladığını açıkladı.¹²¹

Kötü hava şartları ve yaşanan elektrik kesintileri yüzünden Kazakistan petrol üretiminin ülke ortalamasının 130.000 varil altında kaldığı açıklandı. Ayrıca, bazı rotalarda transit kesintiler olması nedeniyle bu bölgelerdeki petrol üretiminin de günde yaklaşık 200.000 varil düşürüldüğü açıklandı.¹²²

Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) ve Türk dili konuşan ülkelerin temsilcileri arasında ortak enerji projeleri üzerine bir görüşme gerçekleştirildiği açıklandı. Görüşmede, Orta Asya'daki ülkeler ile iş birliğinin artırılması vurgulanırken Kazak şirketi KazMunayGas'ın Hazar Denizi'nin Azerbaycan kesiminde sondaj çalışmalarına dâhil olacağı bildirildi. Ayrıca, Türkmenistan ile petrol ve gaz ticaretinde iş birliğini genişletmeyi planladıkları ve Özbekistan'ın Özbekneftegaz şirketi ile arama-geliştirme faaliyetlerini arttırmak için üçlü bir anlaşma imzalandığı açıklandı.¹²³

Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi (SOCAR) ve Rus Transneft, Bakü-Novorossiysk boru hattından 1 milyon tonun üzerinde petrol sevkiyatı gerçekleştirmek için anlaşma imza-

118 <https://www.morocoworldnews.com/2021/01/333120/biden-administration-to-uphold-israels-normalization-agreements/>

119 <https://www.morocoworldnews.com/2021/01/333114/israels-cabinet-approves-deal-to-improve-bilateral-ties-with-morocco/>

120 <https://ca.finance.yahoo.com/news/russia-prepares-earliest-ever-arctic-082305531.html>

121 <https://monitoring.bbc.co.uk/country/TKM?preview=true>

122 <https://www.reuters.com/article/us-kazakhstan-oil-production/kazakh-oil-output-remains-under-pressure-amid-power-outages-idUSKBN29N15D>

123 <https://menafn.com/1101457065/SOCAR-Turkic-speaking-countries-mull-joint-energy-projects-PHOTO>

ladıklarını bildirdi. Boru hattından şubat ayı içerisinde 85.000 ton ham petrol sevk edileceğini de açıkladı. Atıl durumda bulunan bu hat SOCAR tarafından BTC boru hattına yardımcı bir güzergâh olarak kullanılmaktaydı.¹²⁴

Türkmenistan ve Azerbaycan arasında Hazar Denizi'nde uzun süredir problem oluşturulan "Serdar" ya da "Kyapaz" olarak adlandırılan petrol ve gaz sahası için ortak çözüm konusunda anlaşıldığı açıklandı. İki ülke arasında mutabakat zaptı imzalandığı ve ortak arama-geliştirme çalışmalarının başlayacağı bildirildi.¹²⁵

Sudan Enerji Bakanlığı yaptığı açıklamada, Sudan ve Güney Sudan arasında Güney Sudan'da petrol üretiminin artırılması amacıyla Sudan'ın danışmanlık vereceği, sismik araştırma verilerinin işlenmesinde ve rafinerilerde iş birliğinin artırılması için bir anlaşma imzalandığını bildirdi.¹²⁶

• Ortadoğu

Chevron, Delek Drilling LP ve İsrail Doğal Gaz Hatları (INGL) şirketleri, İsrail'in doğal gaz sahalarını geliştirme çalışmaları yaptıklarını ve üretilen doğal gazın Mısır'a ihraç edilmesini sağlamak amacıyla boru hatlarına yaklaşık 235 milyon USD yatırım yapacaklarını açıkladılar.^{127 128 129}

Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC) yaptığı açıklamada, geçen hafta petrol boru hatlarında meydana gelen sızıntı sonrası hattı kapatmak zorunda kaldıklarını ve bu durumdan dolayı üretimin günlük 200.000 varil azaldığını açıkladı. NOC Başkanı verdiği demeçte ise eskiyen ve yıpranan altyapının düzeltilmesi için yabancı petrol şirketlerinden fon aradıklarını bildirdi.^{130 131 132} Ayrıca, Libya'dan ham petrol alıcısı olan bazı kaynaklar, Abu Attifel ve Zueitina ham petrol sınıflarında cıva kontaminasyonu belirledikleri gerekçesiyle Libya'dan gerçekleşen ham petrol sevkiyatlarını durduklarını açıkladılar.¹³³

124 https://www.azernews.az/oil_and_gas/175302.html

125 <https://www.upstreamonline.com/politics/deep-water-friendship-turkmenistan-and-azerbaijan-bury-caspian-sea-hatchet/2-1-949189>

126 <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-and-south-sudan-sign-oil-production-agreement>

127 <https://www.worldoil.com/news/2021/1/20/chevron-eyes-subsea-pipelines-to-send-israeli-gas-to-egypt>

128 <https://www.offshore-energy.biz/new-pipeline-to-boost-israels-gas-export-to-egypt/>

129 <https://www.zacks.com/stock/news/1249296/chevrons-cvx-pipeline-venture-to-ship-israels-gas-to-egypt>

130 <https://www.worldoil.com/news/2021/1/21/libya-seeks-funds-from-foreign-oil-firms-to-repair-infrastructure>

131 https://www.rigzone.com/news/wire/libya_wants_foreign_oil_firms_to_pay_for_infrastructure_repairs-21-jan-2021-164397-article/

132 <https://www.argusmedia.com/en/news/2177836-libyas-noc-to-reduce-200000-bd-of-waha-oil-output?backToResults=true>

133 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/podcasts/platts-future-energy/011921-repsol-energy-transition-oil-renewables-carbon-energy-hydrogen-luis-cabra>

Libya Merkez Bankası (CBL) yaptığı açıklamada, Libya'nın petrol ve gaz gelirinin 2020 yılında %92 oranında düştüğünü bildirdi. CBL gelirin 2020 yılında 652 milyon USD olduğunu da açıkladı.¹³⁴

Irak, Hindistan'a gerçekleştireceği 2021 yılı vadeli tedarikini %10 ile %20 oranında azaltacağını bildirdi. Hindistan'daki akaryakıt talebi aralık ayında arka arkaya artış gösterirken böyle bir durumla karşı karşıya kalmasından dolayı ülkenin spot piyasalarda alternatifler aramak zorunda kalacağı belirtildi.^{135 136 137}

IŞİD, Irak'taki bir elektrik direğini, 10 jeneratörü ve 2 elektrik hattını imha ettiğini ve bir elektrik istasyonunu ateşe verdiğini açıkladı. Saldırıları sonrası Irak'ta elektrik kesintilerine neden olduğu ve saldırıların Anbar, Diyala, Selahaddin ve Ninova vilayetlerinin yanı sıra Bağdat'ın kuzeyinde gerçekleştirildiği bildirildi.¹³⁸

Genel Energy şirketi yaptığı açıklamada, 2020 yılında düşük maliyetli iş planı, temettü verimliliği ile ilerleyen dönemler için yeni yatırımlar yapmak istediklerini belirtti. Şirket, 2021 yılı için 12 yeni kuyu açmayı planladığını açıkladı. Şirketin 4. faz üretim planlarına göre, 2022'de Sarta sahasındaki değerlendirme sonuçlarına göre güçlü üretim hacmine sahip olabileceği, Tawke sahasındaki artan düşük maliyetli üretim ve Kara Dağ'da yeni bir saha geliştirme potansiyeli olduğunu da açıkladı. Ayrıca, üretim maliyetlerinin varil başına 2,80 USD olduğu ve sermaye harcamalarının 109 milyon USD olarak belirlendiği de bildirildi.¹³⁹

Irak Petrol Bakanlığı, Dhi Qar rafinerisinin geliştirilmesi için Çin merkezli konsorsiyum ile bir anlaşma imzaladığını açıkladı. Anlaşma ile Dhi Qar rafinerisinin günde 100,000 varil kapasiteye sahip olacağı bildirildi.¹⁴⁰

İran, ülkenin petrokimya ürünleri ihtiyacını karıştırmak için 4,59 milyar USD yatırım gerektiğini ve bu yatırımın 3,4 milyar USD'nin Bid Boland rafinerisinde kullanıldığını açıkladı. Bid Boland rafinerisinde günlük 56 milyon metreküp gaz işleyeceğini ve İrana 700 milyon USD gelir sağlayacağını da açıkladı. Ayrıca, Batı Asya'nın en büyük gaz

134 <https://english.aawsat.com/home/article/2754376/libyan-energy-revenue-dropped-92-last-year-central-bank-says#:~:text=Libyan%20Energy%20Revenue%20Dropped%2092%25%20Last%20Year%2C%20Central%20Bank%20Says,-Wednesday%2C%2020%20January&text=The%20Central%20Bank%20of%20Libya,31.4%20billion%20dinars%20in%202019.>

135 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Iraq-Slashes-2021-Oil-Exports-To-India-To-Meet-OPEC-Quota.html>

136 <https://www.news18.com/news/business/iraq-cuts-annual-crude-oil-supplies-for-most-indian-refiners-up-to-20-in-2021-report-3322451.html>

137 <https://www.reuters.com/article/india-iraq-oil/rpt-exclusive-iraq-cuts-crude-oil-supplies-for-most-indian-refiners-in-2021-sources-idINL1N2JX025>

138 <https://monitoring.bbc.co.uk/country/IRQ?preview=true>

139 <https://www.proactiveinvestors.co.uk/companies/news/938796/genel-energy-eyes-growth-and-well-drilling-in-2021-938796.html>

140 <https://menafn.com/1101472572/Chinese-Consortium-to-Develop-Dhi-Qar-Refinery>

rafinerisi projesi olan Bid Bolandın yıllık 10,4 milyon ton metan, 1,5 milyon ton etan, 1 milyon ton propan, 600 bin ton gaz kondensat ve 500 bin ton bütan üretim kapasitesine sahip olacağı bildirildi. Gaz rafinerisi sayesinde İran'ın iç pazarına sunulması planlanan bu ürünler, petrolü ikame edebileceği için ülkenin petrol ihracat potansiyelini de arttırabileceği değerlendirildi.¹⁴¹

İran, Husilerin Suudi Arabistan'daki iki petrol tesisine gerçekleştirdiği saldırılardan sonra Asya merkezli alıcıları, Suudi Arabistan sözleşmelerinden vazgeçirmeye çalıştığı iddia edildi. Suudi Arabistanın, OPEC+ kotasını tek taraflı olarak günde 1 milyon varil azaltacağını açıklaması üzerine Ulusal İran Petrol Şirketi (NIOC) sekiz yeni proje için 1,2 milyar ABD doları değerinde sözleşme imzaladığını açıklamıştı. Projelerin İranlı şirketler tarafından yönetileceği açıklansa da 2019 yılında Çin ile yapılan 25 yıllık anlaşma sayesinde, Çinli şirketlerin projelerin bir parçası hâline geleceği de iddia edilen konular arasında.¹⁴²

Ulusal İran Petrol Şirketi (NIOC) yaptığı açıklamada, 260 milyon euro yatırımla Jask deniz üstü petrol terminalini geliştirme aşamasının başladığını açıkladı. Ayrıca, Goreh-Jask petrol transferi projesi sayesinde, Hürmüz Boğazı üzerinden gerçekleştirilen ham petrol ihracatı için alternatif bir rota sağlayacağı ve ilk aşamada terminalin günde yaklaşık 300.000 varil ham petrol aktarma kapasitesine sahip olacağı açıklandı.¹⁴³

Çin Gümrük İdaresinin yayınladığı verilere göre, 2020 yılında Suudi Arabistanın Çin'e ham petrol sevkiyatının 2019'a oranla %1,9 artarak yaklaşık günlük 1,7 milyon varil olarak gerçekleştiği bildirildi. Böylece Suudi Arabistan 2020'de Çin'in en büyük ham petrol tedarikçisi oldu.^{144 145}

Ortak Kuruluşlar Veri Girişimi (JODI) verilerine göre, Kasım 2020'de Suudi Arabistan'ın ham petrol ihracatı günlük 6,16 milyon varilden günlük 6,35 milyon varile yükseldiği açıklandı.¹⁴⁶

Suriye Başbakanı yaptığı açıklamada, İran'dan Suriye'ye petrol taşıyan petrol tankerlerinin Kızıldeniz'de durdurulduğunu açıkladı ve bunu bir terörist saldırı olarak nitelendirdi.

141 <https://www.tehrantimes.com/news/457204/Major-gas-refinery-goes-operational-in-southwestern-Iran>

142 <https://oilprice.com/Energy/General/Iran-Looks-To-Poach-Saudi-Oil-Contracts-With-New-Projects.html>

143 <https://www.tehrantimes.com/news/456992/Jask-oil-terminal-s-offshore-development-to-begin-soon>

144 https://futures.tradingcharts.com/news/futures/Saudi_Arabia_turns_to_world_s_biggest_oil_exporter_in_2020_378020916.html

145 <https://www.reuters.com/article/us-china-economy-trade-oil-idUSKBN29P0D3>

146 <https://www.hellenicshippingnews.com/saudi-arabias-crude-exports-rise-to-6-354mln-bpd-in-november/#:~:text=Saudi%20Arabia's%20crude%20oil%20exports,in%20October%2C%20official%20data%20showed>

Ayrıca, İran'dan 16 ayda 1,2 milyon ton ham petrol ve 820 milyon USD'lik petrol ürünü alımı gerçekleştirdiklerini açıkladı.^{147 148}

BAE Dış Ticaret Bakanı yaptığı açıklamada, BAE'nin petrol ve gaz sektöründe özellikle de rafinaj ve petrokimya projeleri başta olmak üzere üretim sonrası rafinaj, depolama ve dağıtım (downstream) faaliyetlerine daha fazla yatırım yapmak istediklerini açıkladı. Ayrıca, İsrail'in bu projeler için doğal bir ortak olabileceğini bildirdi. İsrail de kurulacak liman ya da serbest bölge ile serbest ticaret akışının daha da teşvik edilebilir bir hâle gelebileceğini bildirdi.¹⁴⁹

Yemen'in Pakistan Büyükelçisi, Pakistan'daki ticaret ve sanayi odasına gerçekleştirdiği ziyaret sırasında yatırımcıları Yemen'deki petrol ve doğal gaz sektörüne yatırım yapmaya davet ettiğini açıkladı. Ayrıca Pakistanlı eski hükûmet yetkilileri ile de görüşen Büyükelçi, Pakistan merkezli GDC & PPL şirketinin Yemen'deki petrol bloklarına yatırımlar gerçekleştirdiğini ve özellikle de LPG sektöründe büyük bir potansiyel olabileceğini bildirdi.¹⁵⁰

147 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Syria-Oil-Tankers-From-Iran-To-Syria-Intercepted.html>

148 <https://www.hellenicshippingnews.com/syria-says-will-import-more-fuel-to-cover-shortfalls-hit-by-sanctions/>

149 <https://www.khaleejtimes.com/business-and-technology-review/a-closer-zoom-into-friendship>

150 <https://www.thenews.com.pk/print/777864-yemen-s-ambassador-invites-pak-investments-in-oil-and-gas-sector>

RUS BASININDA ORTADOĞU GÜNDEMİ (18-24 OCAK 2021)

• Birleşmiş Milletler (BM) Libya'yı Slovak Diplomatın Eline Teslim Etti

Rusya'nın "Nezavismaya" gazetesinin 19 Ocak sayısında, "Birleşmiş Milletler (BM) Libya'yı Slovak Diplomatın Eline Teslim Etti" başlığıyla önemli bir [değerlendirme yayımlandı](#). Makalenin yazarı uluslararası gazeteci Ravil Mustafin, Birleşmiş Milletler (BM) Libya Özel Temsilciliğine Eski Slovakya Dışişleri Bakanı, Moskova Devlet Diplomasi Enstitüsü mezunu Slovak Diplomat Jan Kubis'in atanmasına dair açıklamayı, "Jan Kubis'in ülkedeki siyasi süreci güçlendirmesi gerekecek" diyerek değerlendirmiştir. Yazara göre Libya'da bu atama, Amerikalı geçici özel elçi Stephanie Williams'ın adaylığından memnun olan Müslüman Kardeşler temsilcileri tarafından olumsuz karşılanmıştır. Aynı zamanda ABD S.Williams'ı atamak istese de bu defa Arap ve Avrupa ülkeleri onun adaylığına karşı çıktı.

Kubis'in atanmasından önce, BM içinde perde arkası mücadelenin yaşanmasına dikkat çeken R.Mustafin, Gassan Selame'nin istifasının ardından uzun süredir boş kalan bu göreve başta ABD olmak üzere dış aktörlerinin temel gereksinimlerini karşılayacak uygun bir aday bulmak o kadar kolay olmamıştır. Makalede Kubis'in atanmasının hemen ardından BM'nin, Williams ekibinin Libya'daki başarısının övüldüğü bir rapor yayınladığına değinilerek ABD'li geçici elçinin başkanlığında ve Libya Siyasi Diyalog Forumu aracılığıyla Libyalıların Aralık 2021'de yapılması planlanan seçimleri hazırlayan bir danışma komitesi kurmaya ikna edildiği vurgulanmıştır. Raporda, Libya Ulusal Ordusu komutanı Halife Hafter'in Libya Siyasi Diyalog Forumu'na davet edilmemesini Williams'ın "profesyonelliğini" gösteren başka bir husus olarak değerlendirilmiştir.

• Katar, Arapları İran ile Uzlaştırma Kararı Aldı

Merkezi Moskova'da bulunan ve Rambler & Co. medyasına ait Rus hükümet yanlısı "Gazeta.Ru" haber sitesinde Katar'ın, Arap dünyası ile İran arasındaki müzakerelerde kendisini ara bulucu olarak sunması geniş yer buldu. "Katar, Arapları İran ile Uzlaştırma Kararı Aldı" [başlıklı uzman görüşlerine dayanan makalede](#), Katar'ın diğer Körfez ülkeleriyle uzlaşma sürecine yeni başladığına değinilerek bu ülkelerin İran'la olan ihtilaflarında kendisini ara bulucu olarak sunduğu ifade edilmiştir. Makalede, Katar ara buluculuğunun nedenleri ve beklenen etkileri incelenmiştir. Yazıda, görüşlerine başvuru "Medeniyetler Diyalogu" Enstitüsünün bilimsel araştırmacısı Aleksey Malaşenko'ya göre, Riyad'ın Tahran'la diyaloga ihtiyacı olsa da bu konuda taviz vermek istememesi

nedeniyle Katar'ın ara buluculuğu olumlu olarak değerlendirilebilir: "İki ülke arasında görüşmeler için bir tür köprü gerekmektedir ve bu durumda kendisini gerçekten küçük bir büyük güç olarak konumlandıran Katar, Suudilerin sorumluluğunun ortadan kaldırılmasına yola açıyor." Uzman, Katar'da siyasi elit, böyle bir ara buluculuğun bölgede Müslüman dünyasında ve genel olarak tüm dünyada ülkesinin etkisini güçlendireceğinin farkındadır görüşünü savundu.

Konu ile ilgili görüşlerini paylaşan diğer uzman, Rusya Ulusal Araştırma Üniversitesi Ekonomi Yüksek Okulu Kıdemli Öğretim Görevlisi Andrey Cuprigin, Katar'ın ara buluculuk rolünü şöyle değerlendirdi: "Bizi zayıflatmak istesenez de başarısız oldunuz. Ama şimdi daha fazla başarılı olamayacağınızı söylüyoruz ve ana rakibinizle ilişkilerimizde bilgi birikimimizi kullanabiliriz. Belki de size zor bir durumdan oldukça saygın bir çıkış yolu sağlayabiliriz." Rus analist, Tahran ve Riyad arasındaki ilişkilerin çözümüne de değinerek "oldukça başarısız bir oyunda iyimserlik gösterme girişiminden başka bir şey değildir" yorumunda bulundu.

Yeni Eski Anlaşma: Biden İran'la Müzakerelere Geri Dönmeye Çalışacak

Rusya'nın günlük sosyal-politik basınmyayın organı olan "İzvestiya" gazetesinin 19 Ocak sayısında, yayınlanan "Yeni Eski Anlaşma: Biden İran'la Müzakerelere Geri Dönmeye Çalışacak" [başlıklı uzman görüşlerine dayanan makalede](#) İsrail, Tahran'ın terörist faaliyetlere desteğini yasaklayan ve balistik füze programını sınırlayan hükümlerin de eklenmesiyle anlaşmayı genişletme talebinde bulunurken "Ortak Kapsamlı Eylem Planı'nı yeniden müzakere etme şansı var mı" ve "Washington'un Ortadoğu'daki politikasını nasıl etkileyebilir" sorusuna cevap bulunmaya çalışılmıştır. Makalede görüşlerine baş vurulan "Valday" Uluslararası tartışma kulübü uzmanı Farhad Ibragimov'a göre yeni seçilen ABD Başkanı, Washington'un Tahran politikasında kapsamlı bir revizyonu savunduğu için Joe Biden'ın danışmanlarının İran'la müzakerelere başlaması şaşırtıcı değildir: "Biden, ABD'nin 44. Devlet Başkanı Obama'nın ekibinde İran'la nükleer anlaşmaya geri dönüşü ve İslam Cumhuriyeti'ne yönelik yaptırımların kademeli olarak kaldırılmasını savunmakla İran'la müzakere yapmanın mümkün olabileceği tahmininde bulunmuş, Trump'ı Ortak Kapsamlı Eylem Planı'ndan çekildiği nedeniyle şiddetle eleştirmişti." İranlı uzmanların görüşlerine dayanan analist, "İran yetkililerinin ABD ile müzakerelere karşı olmadığını ve Biden döneminin de İran'ın yararına olacaktır" ifadelerini sözlerine ekledi.

Ayrıca, makalede Haziran 2021'de İran'da cumhurbaşkanlığı seçimlerine de değinilerek Biden ve Ruhani ekiplerinin İran'daki iktidar değişikliğinden önce sorunu çözmek için zamanları olup olmayacağı büyük soru işareti olarak değerlendirilmiş, konuya ilişkin Rusya Bilimler Akademisi Doğu Çalışmaları Enstitüsünde kıdemli araştırmacı Vladimir Sajin'in görüşleri paylaşılmıştır: "Biden'in Tahran'a yönelik tüm yaptırımları

kaldırılmasa da en azından hafifletmesi gerekiyor. Bu, İslam Cumhuriyeti için bir ölüm kalım meselesidir.” Bununla birlikte analist, İran ve ABD yetkililerinin anlaşma ve diyaloga dönüşle ilgilendiklerini vurgulayarak “söz konusu anlaşmanın bir şekilde eski durumuna getirilme ihtimali var” yorumunda bulundu.

Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü Ortadoğu Araştırmaları Merkezi Araştırma Görevlisi Aleksey Davıdov’a göre, şu anda İran haklı durumda bulunduğu için Ortak Kapsamlı Eylem Planı’nın eski yapısını sürdürmesi ve ABD’nin de bu yapıya geri dönüşü Tahran için daha yararlıdır. Rus analist “Müşterek Kapsamlı Eylem Planı’nın gelecek kaderini değil, aynı zamanda yaptırımların kaldırılması durumunda İran’ın dünya enerji piyasasındaki yeri ve ayrıca İsrail ve Suudi Arabistan liderliğindeki İran karşıtı koalisyonla nasıl başa çıkılacağına da belirleneceği gerekçesiyle ABD ve İran’ın önümüzdeki altı ay içinde kurulan ilişkileri ve görüşmeleri büyük önem arz etmektedir” dedi.

• İran Bir «Şii NATO» Yaratmayı Hayal Ediyor

Rusya’nın “Nezavismaya” gazetesinin 20 Ocak sayısında “İran Bir “Şii NATO” Yaratmayı Hayal Ediyor” [başlıklı değerlendirme yayımlandı](#). Uzman görüşlerine dayanan makalede İran Parlamentosunun, Ortadoğu’daki Şii müttefikleri ile imzalayacağı İsrail veya ABD saldırılarına toplu yanıt verme ilkesini içeren “NATO tarzı” yeni savunma ve güvenlik anlaşması için hazırladığı karar taslağı konusunda açıklaması değerlendirilmiştir. Yazıda, İran Parlamentosunun açıklaması “Tahran, bölgesel müttefiklerle ilişkileri netleştiriyor” olarak yorumlanmıştır.

Makalede, görüşlerine başvurulmuş Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyinin İran’da yaşayan uzmanı Nikita Smagin’e göre, İran Meclisi Tahranın bölgede sahip olduğu tüm gayriresmî ilişkileri resmîleştirmeyi hedeflemektedir. Herhangi bir ittifakın oluşmasında sadece bir taraflı değil, iki veya üç taraflı anlaşmanın imzalanması gerektiğini vurgulayan analist “söz konusu yasanın ciddi bir değişiklik yaratmayacağı aksine büyük olasılıkla ortaya sorunlar çıkaracağı muhtemeldir” yorumunda bulundu. Uzmana göre bugün Ortadoğu’daki İran etkisi, bölge ülkelerinin nüfusu arasında rahatsızlık ve yanlış anlamalara yol açtığı nedeniyle İran’la temaslarda bulunan örgütler, İslam Cumhuriyeti ile ilişkilerini açıkça beyan etmeyebilirler.

Smagin söz konusu iş birliğinin, Kuzey Atlantik İttifakı’nın benzerine dönüşüp dönüşmediği konusunda tahminlerini de açıkladı: “Bölgede çeşitli kuruluşlarla ittifak oluşturulması İran siyasetinde güçlü nokta olarak algılansa da bu etkileşim sadece çıkarların çakışmasına dayanması nedeniyle kuvvetli bir ortaklık gibi görülemez. Örneğin, Filistinli gruplar uzun süre Tahran’dan destek alsalar da Suriye’de silahlı çatışma çıktığında ken-

di çıkarlarına göre Beşar Esad'ı desteklemekten vazgeçtiler.” Söz konusu anlaşmaya gelince analist, bunu büyük ihtimalle İran'ın bölgedeki ortaklarıyla iş birliğini normalleştirme ve derinleştirme niyetini içeren deklarasyon olarak nitelendirerek “İran Meclisinin girişimlerine rağmen belgenin bugün mevcut ilişkilerin doğasını fark edilir şekilde değiştirmesi pek olası değildir” ifadelerini kullandı.

• **Koyunlar İçin Cevap Vereceksiniz: Tunus'ta Yine İsyanlar ve Protestolar**

Arap Baharı'nın 10 yıl önce başladığı Tunus'ta yeniden patlak veren şiddetli protestolar ve eylemler Rusya'nın günlük sosyal-politik basın yayın organı olan “İzvestiya” gazetesinin 23 Ocak sayısında, yayınlanan “Koyunlar İçin Cevap Vereceksiniz: Tunus'ta Yine İsyanlar ve Protestolar” başlıklı [makalede ayrıntılı olarak değerlendirildi](#). Uzman görüşlerine dayanan yazıda, Tunus'ta ortaya çıkan eylemler “Arap Baharı'nın yıl dönümüne denk gelen gösteriler, bir çobana yapılan hakaretle tetiklendi” diye nitelendirildi. Makalede, bir polisin sürüsünü hükûmet binalarından birinin önünde geçiren çobana hakaret ettiği bir video olayların nedeni olarak gösterilmektedir. Ülke, Arap dünyasındaki tek istikrarlı demokratik devlet olarak kabul edilse de Tunuslular şimdi hükûmetin istifasını talep ediyorlar. Ülkede, yeni bir devrimin beklenip beklenmeyeceği konusunda görüşlerine başvuru Doğu Araştırmaları Merkezi Araştırma Görevlisi Danil Krılov'a göre bir yandan devrim tamamen mümkün görünürken öte yandan özellikle, 2011 devriminden sonra hayatın çok daha iyi bir hâle gelmediği düşünülürse nüfusun büyük bir kısmının eylemleri destekleyip desteklemeyeceği sorusu ortaya çıkmaktadır: “Ortada mevcut hükûmet, polis, ordu nasıl davranacak; ülkenin liderliği ne kadar sürede bazı önlemleri yumuşatmaya veya gençlere ekonomik faydalar veya başka yardımlar sunmaya karar verecek” soruları bulunmaktadır. Rus analist, “olaylar, radikal bir yönetim değişikliğine de yol açabilir ve değişiklik gerektiren bir protesto olarak da kalabilir” şeklinde öngörülerini paylaştı.

Makalede Tunuslu Siyaset Bilimci Khaola Slithi'nin de görüşlerine yer verilmiştir: “Tunus kurulduğunda, yetkililer beşerî sermayenin geliştirilmesine destek verilmekte ve yüksek öğrenim görmek isteyenlere fayda sağlanmaktadır. Ancak iyi bir eğitim almış gençlere iş bulmak zorluğu 10 yıl önceki devrimin nedenlerinden biri olarak algılanabilir. O zamandan beri nüfusun işsizliği ve yoksullaşması ortadan kaldırılmadığı gençlerin büyük kısmının hayal kırıklığına yol açmıştır.”

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Arap ve İslam Araştırmaları Merkezi Başkanı Vasily Kuznetsov, Tunus'ta yeni devrimin baş verme ihtimaline değinerek olayları sadece bir protesto olarak nitelendirdi: “Bu yıllar boyunca, her zaman öyle ya da böyle protestolar oldu. Son 10 yılda sivil toplum ve protestocu cadde ile etkileşim

deneyimine sahip Tunus yönetimi kendinden emin bir şekilde, protestoculara sert bir şekilde karşı çıkmamakla kalmayıp durumun şiddete kaymasını önlemeye çalışıyorlar. Ancak bu protestoların yanı sıra yönetici elitin konsolidasyon eksikliği yetkilileri oldukça popülist davranmaya zorluyor”. Kuznetsov aynı zamanda “2011 olaylarının tekrarlanma olasılığından bahsetmek güncel olayların abartılması anlamına gelmektedir” ifadelerini de sözlerine eklemiştir.

KAYNAKÇA

- ¹ Russia Will Not Fight US in Syria, Warns Against Attacking Syrian Army - The Syrian Observer
- ² Lavrov: Israel should inform Moscow of Iranian threats in Syria, not bomb them | The Times of Israel
- ³ Israel said to have warned Syria during Russia-sponsored talks | | AW (thearabweekly.com)
- ⁴ Syria denies reports about meeting Israeli officials at Russian air base – Middle East Monitor
- ⁵ Biden team picks Dana Stroul to lead Pentagon's Middle East desk - Al-Monitor: the Pulse of the Middle East (al-monitor.com)
- ⁶ <https://sputniknews.com/middleeast/202101181081806297-syrian-foreign-ministry-refutes-reports-about-contacts-with-israel/>
- ⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-suriye-den-libya-daki-hafter-saflarinda-savastirmak-uzere-300-parali-asker-gonderdi/2119519>
- ⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriye-nin-humus-ilinde-esed-rejiminin-petrol-rafinesinde-patlama/2115925>
- ⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/teror-orgutu-ygp-pkk-hasekede-de-esed-rejimi-guclerini-kusatti/2115360>
- ¹⁰ <https://www.indiablooms.com/world-details/F/27655/russia-sends-300-more-troops-to-syria-s-al-hasakah-to-reinforce-observation-posts-military.html>
- ¹¹ <https://www.kurdistan24.net/en/story/23828-Syrian-government-troops-attack-Kurdish-forces-in-Qamishlo>
- ¹² <https://www.syriahr.com/en/201516/>
- ¹³ <https://www.syriahr.com/en/201518/>
- ¹⁴ <https://www.syriahr.com/en/201629/>
- ¹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/firat-kalkani-bolgesinde-7-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2120872>
- ¹⁶ <https://www.syriahr.com/en/201283/>
- ¹⁷ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irak-basbakani-kazimi-milli-savunma-bakani-akar-ve-genelkurmay-baskani-guler-i-kabul-etti/2114175>
- ¹⁸ <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/milli-savunma-bakani-akar-butun-mucadelemiz-teror-orgutune-karsi/2115317>
- ¹⁹ <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ikby-baskani-necirvan-barzani-ve-bakan-akar-gorusmelerinde-sincar-anlasmagina-vurgu-yapti/2115735>
- ²⁰ <https://www.thebaghdadpost.com/En/Story/51441/Iraq-delays-general-election-to-Oct-10>
- ²¹ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2760211/irak-disislari-bakani-huseyin-biden-ile-abd-askerlerinin-varligini-goruşecegiz>
- ²² <https://english.aawsat.com/home/article/2757456/first-big-suicide-attack-baghdad-3-years-kills-least-32>
- ²³ <https://twitter.com/malimusawi/status/1352180915036975106>
- ²⁴ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/ISIS-claims-responsibility-for-Baghdad-twin-attack>
- ²⁵ <https://www.facebook.com/tebajansi/posts/1626278617559339>
- ²⁶ <https://www.thenationalnews.com/world/mena/iraq-dismisses-security-chiefs-after-baghdad-bombings-1.1151430>
- ²⁷ <https://turkish.aawsat.com/home/article/2761186/deas-irak-ta-hasdi-sabi-guclerine-saldirdi-11-olu>
- ²⁸ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/A-member-of-the-PMF-injured-by-an-IED-near-the-site-attacked-by-ISIS-yesterday>
- ²⁹ <https://english.aawsat.com/home/article/2761276/11-iraqi-pmf-fighters-killed-isis-attack>
- ³⁰ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Al-Amiri-and-Yarallah-in-Saladin-to-uncover-the-circumstances-of-al-Dur-attack>

- 31 <https://www.alnoornews.net/archives/285841/بيان-جدید-للخلیة-الاعلام-اعتداء-داعشی-ع/>
- 32 <https://www.kurdistan24.net/en/story/23795-US,-Iraq-deny-involvement-in-explosions-south-of-Baghdad>
- 33 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/A-new-attack-targets-the-US-led-coalition-in-Iraq-0-3>
- 34 <https://www.kurdistan24.net/en/story/23830-Coalition-airstrikes-kill-7-ISIS-militants-on-outskirts-of-Kirkuk,-Erbil>
- 35 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-bagdat-havalimani-yakinlarina-fuze-saldirisi-duzenlendi/2120274>
- 36 <https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/iraq-grants-20b-projects-to-chinese-companies/2112997>
- 37 <https://www.iraq-businessnews.com/2021/01/21/eur-22-5m-project-to-strengthen-iraqi-agriculture/>
- 38 <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2021/1/19/iraq-approves-astrazeneca-sinopharm-vaccines-amid-fall-in-cases>
- 39 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/240120212>
- 40 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/4021109604589343>
- 41 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/posts/4020633054636998>
- 42 <https://kirkuknow.com/ar/news/64663>
- 43 <https://www.facebook.com/lmdatSBilal/posts/920927631994260>
- 44 <https://www.facebook.com/2010157639251758/posts/2781005305500317/>
- 45 <https://twitter.com/tcsavunma/status/1351784425613389824?s=20>
- 46 https://www.youtube.com/watch?fbclid=IwAR30ueAahrOzea16VLqCG_r6ly8X7cjXftqBM4IFRpL7DknRZKUcTnQ7AVk&v=tK5v3aXmyEs&feature=youtu.be
- 47 <https://thearabweekly.com/suspected-isis-attack-kills-11-iraq-raises-questions-about-security>
- 48 <http://www.turkmenelihaber.net/turkmeneli/item/21123-salihi-kerkuk-un-ilk-turkmen-kadin-subayi-olan-tegmen-fatma-vahit-mali-yi-kabul-etti.html>
- 49 <https://www.almasdarnews.com/article/iraqi-forces-launch-operation-revenge-of-the-martyrs-against-isis/>
- 50 http://www.xinhuanet.com/english/2021-01/24/c_139692419.htm
- 51 <https://www.awene.com/detail?article=41608>
- 52 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/1901202111>
- 53 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=184579>
- 54 https://hawlati.co/page_detail?smart-id=17492
- 55 <https://esta.krd/33067/>
- 56 <https://nrstv.com/News.aspx?id=39173&MapID=1>
- 57 <https://www.kurdistan24.net/ckb/story/90280>
- 58 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/170120213>
- 59 <https://www.peyam.net/Details/18567>
- 60 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/2301202110>
- 61 <https://apnews.com/article/dubai-saudi-arabia-riyadh-media-united-arab-emirates-cd61dc9de2ff6301463d96bbd6e88d28>
- 62 <https://gulfnews.com/world/gulf/saudi/saudi-arabia-extends-waiver-of-fines-for-vat-till-june-30-1.76670986>
- 63 https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-24/saudi-exports-dropped-in-november-with-oil-revenue-down-40?utm_source=twitter&utm_content=middleeast&utm_medium=social&utm_campaign=socialflow-organic
- 64 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-01-24/saudi-arabia-removes-central-bank-governor-in-reshuffle>
- 65 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/21/dubai-limits-activities-in-hospitals-hotels-as-covid-cases-surge>

- 66 <https://www.cnbcm.com/2021/01/18/uae-on-track-to-vaccinate-half-its-population-by-end-of-march-.html>
- 67 <https://www.uae-embassy.org/news-media/united-arab-emirates-embassy-washington-dc-statement-letters-agreement-uae-defense>
- 68 <https://www.efe.com/efe/english/destacada/qatar-ready-to-mediate-between-us-iran-says-deputy-foreign-minister/50000261-4445825>
- 69 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/19/qatar-urges-gulf-countries-to-revive-diplomacy-with-iran>
- 70 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-restores-diplomatic-ties-with-qatar/2116829>
- 71 <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-egypt-idUSKBN29P1XQ>
- 72 <https://english.alaraby.co.uk/english/news/2021/1/23/qatar-denies-pledge-to-change-al-jazeeras-egypt-policy>
- 73 <https://www.aa.com.tr/en/economy/turkish-defense-giant-aselsan-opens-branch-in-qatar/2115394>
- 74 <https://www.reuters.com/article/trade-wto-qatar-int-idUSKBN29O10C>
- 75 <https://www.dohanews.co/bahrain-seizes-130-properties-belonging-to-qatars-royal-family/>
- 76 <https://www.middleeasteye.net/news/bahraini-minister-criticises-qatar-not-showing-initiative-despite-pact-end-rift>
- 77 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/19/us-houthi-terrorist-designation-comes-into-effect>
- 78 <https://www.middleeastmonitor.com/20210120-biden-to-review-houthi-terrorist-designation-and-curb-support-for-saudi-coalition/>
- 79 <https://www.middleeastmonitor.com/20210122-yemen-separatists-form-new-armed-force-in-aden/>
- 80 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2953104&Language=en>
- 81 <https://gulfnews.com/world/gulf/kuwait/emir-of-kuwait-accepts-resignation-of-government-1.76570557>
- 82 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2956027&Language=en>
- 83 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=2955847&Language=en>
- 84 <https://timesofoman.com/article/gcc-leaders-pledged-to-meet-peoples-aspirations-at-sultan-qaboos-sheikh-sabah-summit-al-hajraf>
- 85 <https://www.middleeasteye.net/news/bahrain-trump-king-legion-merit-last-day-normalisation>
- 86 <https://www.bna.bh/en/HMKinglaudspartnershipwithUSstressesBahrainscommitmenttoenhancingsecuritypromotingpeace.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDq5NirV76r73zfkT%2f3dhxs%3d>
- 87 <https://www.bna.bh/en/HMKingcongratulatesUSPresidentonhisinauguration.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDopH05wWh4pq3WOPmhBrt5c%3d>
- 88 <https://www.arabnews.com/node/1794751/middle-east>
- 89 <https://www.middleeastmonitor.com/20210118-pa-egypt-and-jordan-intelligence-chiefs-meet-with-abbas-to-prepare-for-biden-administration/>
- 90 <https://www.reuters.com/article/us-gulf-qatar-egypt/egypt-and-qatar-agree-on-resuming-diplomatic-relations-cairo-idUSKBN29P1AH?rpc=401&>
- 91 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/1st-egyptian-plane-leaves-for-qatar-following-deal/2113825>
- 92 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/egypt-seizes-assets-of-89-muslim-brotherhood-figures/2113678>
- 93 http://www.xinhuanet.com/english/2021-01/19/c_139678468.htm
- 94 <https://www.arabnews.com/node/1794601/middle-east>
- 95 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/maiteeq-discusses-german-ambassador-libya-return-german-firms>
- 96 <https://lana-news.ly/art.php?id=188310&lang=en&p=1>
- 97 <https://www.libyaobserver.ly/inbrief/al-namroush-and-german-ambassador-discuss-methods-support-libyan-navy>

- 98 <https://www.un.org/press/en/2021/sga2016.doc.htm>
- 99 <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/turkey-welcomes-appointment-of-slovakian-diplomat-jan-kubis-as-un-envoy-to-libya>
- 100 <https://lana-news.ly/art.php?id=188368&lang=en&p=1>
- 101 <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/maas-appointment-un-special-envoy-for-libya/2434786>
- 102 <https://www.libyaobserver.ly/news/mechanism-selecting-new-libyan-executive-authority-approved-lpdf>
- 103 <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/country-files/libya/news/2021/article/libyan-political-dialogue-forum-statement-by-france-germany-italy-the-united?xtor=RSS-1>
- 104 <https://www.dailysabah.com/world/africa/un-lays-out-timeline-for-libyas-transitional-government>
- 105 <https://www.libyaherald.com/2021/01/20/hor-and-hsc-constitutional-committee-agree-to-hold-constitution-referendum/>
- 106 <https://www.voanews.com/middle-east/young-tunisians-riot-marking-10-years-presidents-resignation>
- 107 <https://www.bnnbloomberg.ca/hundreds-arrested-in-tunisia-protests-as-pm-plans-new-cabinet-1.1550122>
- 108 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/19/tunisias-saied-urges-restraint-as-protest-continue-for-4th-day>
- 109 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/tunus-basbakani-mesisi-halka-kiskirtma-kampanyalarina-kapilmamalari-cagrisi-yapti/2115968>
- 110 <https://www.dailymail.co.uk/wires/ap/article-9173337/Tunisian-leader-denies-claims-anti-Semitic-remarks.html>
<https://www.jpost.com/diaspora/reports-tunisian-pres-made-antisemitic-rhetoric-false-says-his-office-656196>
- 111 <https://english.aawsat.com/home/article/2749086/algeria-reneges-pledge-share-covid-19-vaccine-tunisia>
- 112 <https://allafrica.com/stories/202101180252.html>
- 113 <https://www.aljazeera.com/news/2021/1/20/macron-rules-out-official-apology-for-colonial-abuses-in-algeria>
- 114 <https://www.middleeastmonitor.com/20210120-algeria-new-draft-election-law-distributed-for-review/>
- 115 <https://saudigazette.com.sa/article/602761/SAUDI-ARABIA/King-Salman-Crown-Prince-congratulate-Algerian-president-on-successful-surgery>
- 116 <https://www.morocoworldnews.com/2021/01/332660/king-mohammed-vi-receives-uae-foreign-minister-in-fez/>
- 117 <https://www.middleeasteye.net/news/western-sahara-rebels-attack-warn-morocco-escalation-polisario-front>
- 118 <https://www.morocoworldnews.com/2021/01/333120/biden-administration-to-uphold-israels-normalization-agreements/>
- 119 <https://www.morocoworldnews.com/2021/01/333114/israels-cabinet-approves-deal-to-improve-bilateral-ties-with-morocco/>
- 120 <https://ca.finance.yahoo.com/news/russia-prepares-earliest-ever-arctic-082305531.html>
- 121 <https://monitoring.bbc.co.uk/country/TKM?preview=true>
- 122 <https://www.reuters.com/article/us-kazakhstan-oil-production/kazakh-oil-output-remains-under-pressure-amid-power-outages-idUSKBN29N15D>
- 123 <https://menafn.com/1101457065/SOCAR-Turkic-speaking-countries-mull-joint-energy-projects-PHOTO>
- 124 https://www.azernews.az/oil_and_gas/175302.html
- 125 <https://www.upstreamonline.com/politics/deep-water-friendship-turkmenistan-and-azerbaijan-bury-caspian-sea-hatchet/2-1-949189>
- 126 <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-and-south-sudan-sign-oil-production-agreement>
- 127 <https://www.worldoil.com/news/2021/1/20/chevron-eyes-subsea-pipelines-to-send-israeli-gas-to-egypt>
- 128 <https://www.offshore-energy.biz/new-pipeline-to-boost-israels-gas-export-to-egypt/>

- 129 <https://www.zacks.com/stock/news/1249296/chevrons-cvx-pipeline-venture-to-ship-israels-gas-to-egypt>
- 130 <https://www.worldoil.com/news/2021/1/21/libya-seeks-funds-from-foreign-oil-firms-to-repair-infrastructure>
- 131 https://www.rigzone.com/news/wire/libya_wants_foreign_oil_firms_to_pay_for_infrastructure_repairs-21-jan-2021-164397-article/
- 132 <https://www.argusmedia.com/en/news/2177836-libyas-noc-to-reduce-200000-bd-of-waha-oil-output?backToResults=true>
- 133 <https://www.spglobal.com/platts/en/market-insights/podcasts/platts-future-energy/011921-repsol-energy-transition-oil-renewables-carbon-energy-hydrogen-luis-cabra>
- 134 <https://english.aawsat.com/home/article/2754376/libyan-energy-revenue-dropped-92-last-year-central-bank-says#:~:text=Libyan%20Energy%20Revenue%20Dropped%2092%25%20Last%20Year%2C%20Central%20Bank%20Says,-Wednesday%2C%202020%20January&text=The%20Central%20Bank%20of%20Libya,31.4%20billion%20dinars%20in%202019.>
- 135 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Iraq-Slashes-2021-Oil-Exports-To-India-To-Meet-OPEC-Quota.html>
- 136 <https://www.news18.com/news/business/iraq-cuts-annual-crude-oil-supplies-for-most-indian-refiners-up-to-20-in-2021-report-3322451.html>
- 137 <https://www.reuters.com/article/india-iraq-oil/rpt-exclusive-iraq-cuts-crude-oil-supplies-for-most-indian-refiners-in-2021-sources-idINL1N2JX025>
- 138 <https://monitoring.bbc.co.uk/country/IRQ?preview=true>
- 139 <https://www.proactiveinvestors.co.uk/companies/news/938796/genel-energy-eyes-growth-and-well-drilling-in-2021-938796.html>
- 140 <https://menafn.com/1101472572/Chinese-Consortium-to-Develop-Dhi-Qar-Refinery>
- 141 <https://www.tehrantimes.com/news/457204/Major-gas-refinery-goes-operational-in-southwestern-Iran>
- 142 <https://oilprice.com/Energy/Energy-General/Iran-Looks-To-Poach-Saudi-Oil-Contracts-With-New-Projects.html>
- 143 <https://www.tehrantimes.com/news/456992/Jask-oil-terminal-s-offshore-development-to-begin-soon>
- 144 https://futures.tradingcharts.com/news/futures/Saudi_Arabia_turns_to_world_s_biggest_oil_exporter_in_2020_378020916.html
- 145 <https://www.reuters.com/article/us-china-economy-trade-oil-idUSKBN29P0D3>
- 146 <https://www.hellenicshippingnews.com/saudi-arabias-crude-exports-rise-to-6-354mln-bpd-in-november/#:~:text=Saudi%20Arabia's%20crude%20oil%20exports,in%20October%2C%20official%20data%20showed>
- 147 <https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Syria-Oil-Tankers-From-Iran-To-Syria-Intercepted.html>
- 148 <https://www.hellenicshippingnews.com/syria-says-will-import-more-fuel-to-cover-shortfalls-hit-by-sanctions/>
- 149 <https://www.khaleejtimes.com/business-and-technology-review/a-closer-zoom-into-friendship>
- 150 <https://www.thenews.com.pk/print/777864-yemen-s-ambassador-invites-pak-investments-in-oil-and-gas-sector>